

Sõjaasjanduse ajakiri

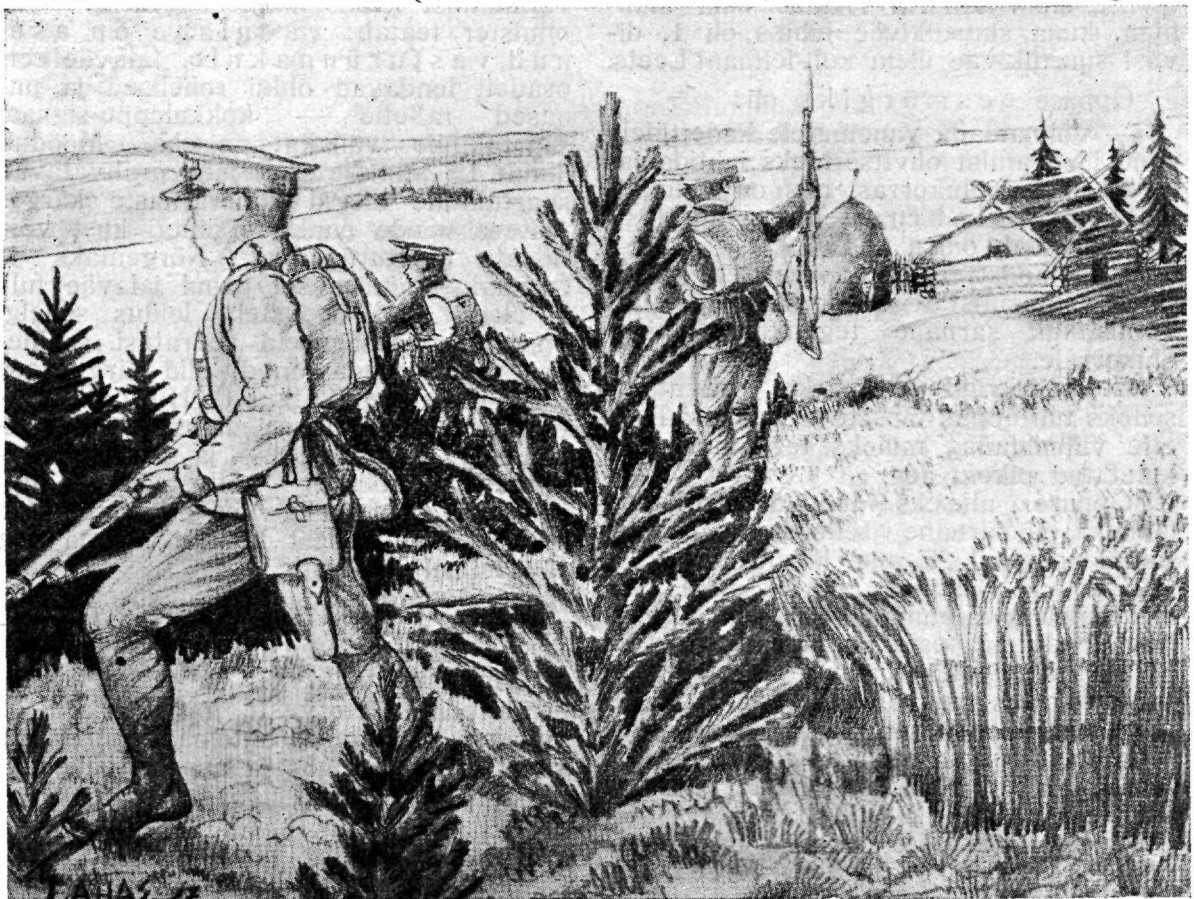
SÕDUR

№ 35.

Laupäeval, 3. septembril 1927.

IX aastakäik.

VIIMASTE 1927. a. SUVISTE (AUGUST) ÕPPUSTE PUHUL VÄRSKA
LAAGRIS.

Kunstnik E. Ahas'e originaal „Sõdurile“.

PIILURID.

Hind 20 mk.

SISUSTIK: A. T. Pataljoni pealetung suurtükiväe toetusel ühes lahinglaskmisega. — H. M. N. Köstner: Eesti sõdurite pikkus 1924. a. — R. Tomback. Mõtteid manövrimest. — E. Sõjalise õppuse instruktorite 1. lend. — V. T. Mudel õppevahendina. — E. M. Jooni noorsõdurite palkamisest Inglismaal. — J. Pert. Ohvitseride ja sõdurite portreid Vabadussõjast. — Sõjakirjandust. — Prantsuse lennuasjanduse muuseum. — Sõjaväelisi teateid. — Ametlikke teateid. — Piirivalve elu. — Sport kaitseväes. — Bernhard Linde. Eesti kirjanduse bibliograafiline ülevaade. — Kuulutusi.

Pataljoni pealetung suurtükiväe toetusel ühes lahinglaskmisega.

Pealtvaataja tähelepanekuid.

19. augustil suurtükiväe poligonil oli korraldatud suuremaulatusline taktikaline õppus, kus tähtjatena esinesid: jalaväest — kadettide pataljon, suurtükiväest — sel ajal poligonil asuvad suurtükiväe osad. Õppuse üldjuhina toimus 1. diviisi ülem kindral Heinze oma staabiaga, kuna suurtükiväe juhiks oli 1. diviisi suurtükiväe ülem kol.-leitnant Leets.

Õppuse eesmärgiks oli:

— võimaldada vanematele kadettidele enne ülendamist ohvitserideks juhtida jalaväe üksusi olukorras, mis on võimalikult sarnane lahingu olukorrale (esineb vähemalt oma tuli);

— demonstreerida noorematele kadettidele lahingulist tegevust olukorras, mis võimalikult sarnane tegelikule lahingulokorrale.

Et eeltoodud eesmäärke saavutada, selleks tuli õppus täpselt ja üksikasjaliselt ette valmistada, milleks tegelikult oligi kulutatud pikem aeg.

Õppuse aluseks loodud taktikaline olukord oli sarnane sellele, mis nägime samal poligonil 25. aug. läinud aastal (v. „Sõdur“ nr. 39, 1926. a., lk. 845). See oli nimelt pealetungilahing, kallaletungi järgust alates, peatuma jäänud vaenlase pihta, kes end kindlustas.

Niisuguses olukorras ka taktikaliselt oli võimalik lahingut põhjalikumalt ettevalmistada, organiseerides soodsal maastiku joonel kallaletungi lähtelaluse (J. E. II § 210). Kallaletungi lähtelaluse peamine mõte on: siin organiseerida kõige mõjuvam tuletoe edasiliikumisele jalaväele.

Jalaväe liikumist toetavaid ja kaitsjaid tulirelva meil ei ole palju, seepärast tuleb osava ettevalmistusega nende väheste tuli sundida just senna, kus seda jalavägi kõige enam vajab.

Kui selle nõude seisukohalt hinnata õppust 19. aug., siis võib otsus olla ainult üks: tulede organisatsioon taktikaliselt oli otstarbekohane, side jalaväe va-

hel ühelt poolt ja teda toetava suurtükiväe ja raskete jalaväe relvade vahel teiselt poolt oli küllalt kindel ja paenduv. Selle parimaks tõenduseks järgmine episood:

Pärast vaenlase julgestuspositsiooni vallutamist tekkis lühikene peatus. Sõjaminister teatab: vaenlane on asunud vasturünnakule. Jalaväe eelosadelt lendavad õhku rohelistel punased raketid — kokkuleppe-signaal suurtükiväele väljakutsumiseks. Möödub ainult 1,5 minutit, kui juba prahvatavad suurtükiväele löögid kõuesarnaste kargatustena nende punktide pihta, kust võis oodata vasturünnakut. Nõrgemaks ja loiumaks kujunes sel puhul jalaväe tuli.

Nagu alati õppustel, leidis sellelgi õppusel mõnesuguseid vääratusi, milledest tähelepanevamad olid järgmised:

1. Kallaletungi algus (k. H.) loeti suurtükiväele ettevalmistuse algusest, mis ebasoodne. Loomulik on — ja sarnaselt toimikse ka kõikjal — võtta tegevuse aluseks (k. H.) jalaväe liikumise algus ning sellest hetkest lugeda aeg H± niipalju minutit.

2. Suurtükiväele ettevalmistusega, mis vältas 5 minutit, algasid tulistamist ka rasked kuulipildujad.

Niisugune talitusviis on raske eksitus nende põhimõtete vastu, mis meil seni on kujunenud jalaväe automaat-tulirelvade kasutamisel lahingus ja mis on väljendatud ka J. E. II osa paljudes paragrahvides.

Pikemalt sellest kõneleb § 331, kus r. k. kasutamise kohta järgmist leiame:

„Jalaväe liikumise algades, r. k. rühmade ülesandeks jääb seda oma tulega toetada, et võimaldada pidevalt jätkata seda liikumist.

Selleks r. k. rühmade tuletoetus peab olema kooskõlastatud jalaväe edasiliikumisega.

... r. k. rühmad suruvad vastase maha oma lühiaegsete massiliste tulevalangu-

tega. Seda lühiaegset võimsat tuletoetust jalavägi peab oskama silmapilkselt ära kasutada kiireks edasihüppamiseks.

K. k. kasutamise kohta pealetungil loeme § 379 rasvaselt kirjutatud:

... „**Antava tuletoetuse ajal rühm peab kiirelt ja hoogsalt edasi tungima.**...“

Seega ei poole sõnagagi kusagil jalaväe automaatrelvade tule ettevalmistusest, mis tuletehniliselt on ka täiesti võimatu, vaid igal sammul on toonitatud ainult **tuletoetus**, mis antakse siis, kui jalavägi liigub. Tihedat sidet jalaväe liikumise ja tule vahel kriipsutas eriliselt alla ka sõjaminister kindral Reek oma lõpusõnas, tähendades: „ei ole liikumist tuleta ja tuld liikumiseta — mõlemad olgu hästi kooskõlastatud.“

3. Jalaväe kompaniides, rühmades ja jagudes puudusid vahendid sidepidamiseks signalisatsiooni ja leppemärkide abil.

J. E. II osa paljudes paragrahvides toonitab signalisatsiooni tähtsust ja tarvidust sidepidamisel eriti jalaväe vähemates üksustes — pataljonist allapoole. Selleks alljärgnevaid näiteid:

§ 23. ... „Jalaväe lähedamaa tulepiirkonnas kindlaks sideabinõuks on aegsasti kokkulepitud signaalid ja märgid, mille edasiandmiseks meeskond peab olema hästi välja õpetatud.“

§ 342. „Kompül pealetungil korraldab pideva side temale alluvate osadega ja naabritega. Side saavutatakse hästi kätteõpitud signaalide kasutamisega ja käskjaladega.“

§ 365. „Sidepidamist vaenlase mõjuva tule piirkonnas hõlbustab hästikorraldatud signaalide ja leppemärkide süsteem, mis vastavalt olukorrale, maastiku ja ilmastiku tingimustele antakse edasi kas lippudega, signaallampidega või akustiliste vahenditega.“

Neist näidetest järgneb, et sidepidamine kompaniist rühmadesse ja rühmadest jagudesse ning ümber pöördud, jalaväe mõjuva tule piirkonnas sünnib peasjalikult signaliseerimisega. Selle jalaväe eeskirja põhinõude peame ellu viima rahuaegsetel õppustel. Signaliseerimiseks võib kasutada mitmesuguseid vahendeid, kuid kõige otstarbekohasemaks on osutunud kokkurullitavad signaallipud. Lipu suurus oleneb kaugusest, mille peale tahtakse signaliseerida. Lipp valmistatakse punasest riidest, mis on kinnitatud kahe kõrvalpuu külge. Aukudest läbipistetud

varss tõmbab riide pingule. Rännakul riie rullitakse kokku varre ja ühe kõrvalpuu ümber.

Kirjeldataud lipud tulevad tarvitusele eelseisvatel juhtimise- ja side manöövritel.

Kuna kõne all oleval õppusel puudusid igasugu vahendid signaalide edasiandmiseks, siis on loomulik, et puudus ka sel viisil korraldatud side üksuste vahel. Viimane andis end valusalt tunda eriti kallaletungil.

4. Kallaletungi kiirus oli ette nähtud 100 m — 10 minutit. Niisugust tempot tuleb lugeda väga aeglaseks, mis on kahjulik kahel põhjusel:

— jalavägi püsib kaua vaenlase tule all ja kannatab kaotusi;

— pealetungija jalaväe tuli suudab anda ainult lühidaajalist tuletoetust, mille tagajärjel kallaletungi pikale venimisel jalavägi kaotab lõpuks oma relvade tuletoetuse.

Eeltoodud puudustele vaatamata õppust tuleb lugeda kõigiti kordaläinuks ja huvitavaks, andes tunnustust tõsisest tööst, mis taktikalise väljaõppe alal on tehtud nii Sõjakoolis kui suurtükiväes.

Õppuse lõpul kadettide pataljon esitati sõjaministrile kindral Reekile, kes tulevaste juhtide poole pööras järgmise kõnega:

„Tänase õppusega demonstreeriti teile, kadetid, jalaväe ja suurtükiväe koostööd pealetungil, nimelt selle lahingu lõpujärgudes — kallaletungil ja rännakul. Teie nägite, kuidas oli kooskõlastatud jalaväe edasilikumine ja suurtükiväe tuli, et viimane edukalt võiks toetada esimese tegevust. Suurtükivägi ei või takistada jalaväe edasilikumist, seepärast jalaväel peab olema võimalus suurtükituld tarbekorral lõpetada või tema edasikandmist nõuda, mida ka nägite tänasel õppusel.“

Kuid tänasel õppusel teie ei näinud mitmet asja, mis teile näidati Petseri laskeväljal, nimelt:

— puudus vaenlase suurtükituli ja tema mõju pealetungivale jalaväele;

— puudusid ka liikuvad ja kukuvad märgid, mis teeb elavamaks jalaväe tule.

Tänase õppuse loen hästi kordaläinuks. Eriti hästi õnnestus suurtükiväeline vastulööök, kui oli ilmsiks tulnud vaenlase vasturünnak, mis näitab, et side jalaväe ja suurtükiväe vahel oli hästi korralda-

tud. Tuli ette ka mõningaid vääratusi, näiteks:

Jalaväe liikumine üldiselt oli liig aeglane, eriti liikumine rünnakule alguses oli loid, kusjuures koonduti liig kokku. Väga võimalik, et liikumist raskendas maastik.

Kooskõla jalaväe tule ja liikumise vahel oli rahuldav. Pidage meeles: ei ole liikumist tuleta ja tuld liikumiseta. Sellel õppusel see läks korda.

Täna südamest kõiki õppuse juhte eduka töö eest. Ka teile, kadetid, südame-lik tänu töö eest.“
A. T.

N. Köstner: Eesti sõdurite pikkus 1924. a.

Käesoleva aasta „Eesti Statistika“ augustikuu numbris avaldab meie parem majandusteadlane N. Köstner huvitava statistilise uurimuse eesti sõduri pikkuse kohta. Oma uurimuseks ta on kasutanud Sõjaväe Tervishoiu peavalitsuse sellekohaseid materjale.

Et uurimuse tulemused ka meid, sõjaväelasi, ja eriti just juhtijaskonda huvitavad, siis teeme siinkohal sellest kirjuti- sest lühikese ülevaate.

Lugupeetud autor andmete ümbertöötamisega, nende andmete klassifitseerimisega, analüüsimisega on näinud palju vaeva ja lihtsast statistilisest korraldamatust materjalist on seetõttu kujunenud välja tõsine teaduslik töö. Osa peatükke selles töös omavad puht-matemaatilis-statistilise ilme ja võhikule pakuvad nad vähe. Teised peatükid seevastu on küllalt huvitavad selleks, et neil pisut peatuda.

Esimene peatükk „Materjali iseloom ja läbitöötamisviis“ näitab meile meetodi, kuidas autor on lähenenud sellele statistilisele materjalile, kuidas ta olemasolevaid andmeid „kaalub“, selleks, et leida nende tõeline väärtus, kuidas teatava kindla süsteemi abil oli tarvis läheneda materjalile, et sellest luua üksikute vaatluste kogupilt. See meetod kõlbab ka meile mitmesuguste statistiliste vaatluste analüüsimiseks.

Materjalide iseloomu kirjeldusest selgub, et siin ei olnud tegemist täpsete pikkuste mõõtmistega, nagu seda nõuavad sõdurite tervislehed, vaid sõdurite pikkusi paljudel juhtudel on mõõdetud väga puudulikult; mõned väeosad ja asutused on sõdurite pikkust mõõtnud silmamõõduliselt, nagu maastikul mõnd laskekau- gust mõõdetakse, teised pole üldse vaevaks võtnud ei mõõta, ega vastavat märkustki teha sõduri tervislehte. Sellest siis mõõtmiste täpsused olenevad väeosa või asutuse vastavast isikust: kus teenis- tus pole muutunud numbri täitmiseks,

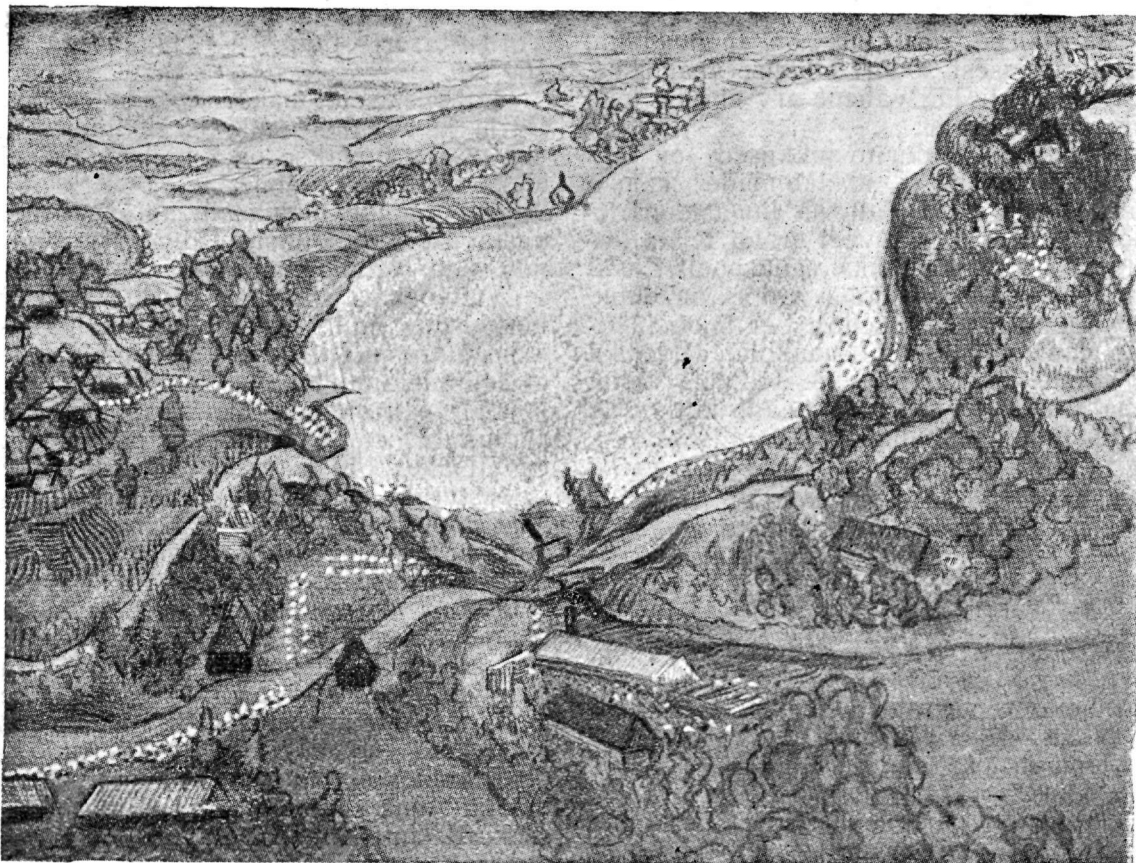
seal väeosas on mõõtmised korralikud ja ümberpöörduvad. Et mõõtmiste tagajärjed paljudel juhtudel lohakad, see selgub sellest, et mõõtmiste tagajärjed sõdurite pikkuste kohta avaldavad tendentsi lõppeda nullidega ja viitega; hoolsamatel mõõtmistel sarnane nähtus ei esine.

Veel puudulikumat on olnud andmed käsitatavas materjalis sõdurite rahvuse kohta. Et see nii, selgub sellest, et andmetest on leitud muulasi järgmiselt: sakslasi 26, lätlasi 20, juute 10, venelasi 728, ja mis kõige huvitavam — 153 rootslast. Nende andmete varal tuleks teha järeldus, et meil muulastest kõige enam elab venelasi ja selle järgi arvus oleksid rootslased, sakslased jne. Ometi on selge igale, et siin on ka rahvusi paljudel juhtudel „mõõdetud silmamõõduliselt“, nagu seda on tehtud pikkuste mõõtmiselgi. Ei ole ju sugugi normaalne, et meil rootslasi oleks ligikaudu kuus korda enam kui sakslasi.

Teises peatükis autor selgitab andmete klassifitseerimise, tabelite ning diagrammide abil sõdurite kasvamist teenistuse ajal. Selle küsimuse selgitamiseks on andmeid kasutatud 304 sõduri kohta. Nimetatud arvu sõdurite keskmine pikkus teenistusse astumisel oli 170,12 cm, teenistuse lõpul aga — 171,29 cm, seega vahe 1,17 cm, mis tuleb lugeda keskmiseks sõduri juurdekasvuks teenistuse kestel. Mitmesugustel juhtudel see juurdekasv on olnud muidugi mitmesugune, kuid keskmiselt võttes paistab lühemate meeste suurem juurdekasv teenistuse kestel kui pikemate oma. Ka juurdekasv ei puudu omad kurioosumid. Järgnevalt tabelist näeme üksikute gruppide juurdekasvu:

148,5—166,5 cm algpikkusega	sõdurid
kasvasid keskmiselt 1,60 cm.	
166,5—170,5 cm algpikkusega	sõdurid
kasvasid keskmiselt 1,16 cm.	
170,5—174,5 cm algpikkusega	sõdurid
kasvasid keskmiselt 1,22 cm.	

Viimaste 1927. a. suviste (august) õppuste puhul Värskas laagris.

Värskas üldvaade.

Kunstnik E. Ahas'e õlimaal.

174,5—192,5 cm algpikkusega sõdurid kasvasid keskmiselt 0,70 cm.

Need on keskmised sõdurite juurdekasvud teenistuse kestel, kuid üksikud on kasvanud kuni 6 cm ja kurioosumina märgitakse ära veel kolme sõduri juurdekasvud, kelledest üks on pikemaks sirgunud 10 cm, teine — 11 cm ja kolmas isegi — 15 cm. Üteldagu siis veel, et sõduri toit on halb või et tindikala supp ei kosuta!

Eeltoodud tabeli kolmandast reast on näha et seal juurdekasv on suurem eelmise rea juurdekasvust ja seega nagu paistaks, et juurdekasvu suurus ei domineeri lühemal kasvudel (võrdle 1,22 cm ja 1,16 cm). Tegelikult on aga keskmine juurdekasv 170,5—174,5 cm grupis ikkagi vähem eelmise alajaotuse omast, kuid sellevastu esinevad nimetatud grupis enam kui kusagil teises alajaotuses suuremad juurdekasvud, s.o. 2—4 cm ja seega jääb endine tõendus maksma.

Juurdekasvudes ei puudu ka oma

kurbloolus. Nimelt on mõnel juhusel juurdekasv hoopis vastupidine — negatiivne. Ühes juurdekasvude tabelis on mõnede isikute juurdekasvud märgitud miinustega, see tähendab nende poiste pikkus teenistuse kestel on vähenenud, — mõned sõdurid vahva teenimisega on „kulunud“. See „kulumine“ ei ulatu küll kaugeltki teiste juurdekasvudeni, kuid tabeli järgi otsustades paistab, et 8 inimest on lühemaks „kulunud“ ühe ja kaks inimest tervelt kahe cm võrra. Mina ei oska siit muud „statistilist järeldust“ teha, kui et kogusummas on „ära kulunud“ peaaegu terve inimene. Autor muidugi sarnast julget „oletust“ ei tee.

Peale kasvavate ja kängu jäävate on olemas veel kolmas liik isikuid ja neid võrdlemisi suur arv (44,4%), kes üldse ei liigu ei edasi ega tagasi, vaid kes püsivad kindlalt kord saavutatud pikkusel. Need pole käesoleval juhul huvitavad ja

nad koos kängu jäävatega ei ületa „kasvavat sugu“, sest juurdekasvavaid on ikkagi üle 50%.

Järgmised peatükid on pühendatud eesti rahvusest sõduri pikkuse analüüsile, sest muulaste liig vähene arv ei luba teha mingeid järeldusi.

Eestisoost sõdurite pikkused on mahutatud tabelisse maakondade kaupa. Eraldi on võetud Tallinna linnast pärit olevad sõdurid, siis veel eraldi teiste linnade sõdurid ja lõpuks väljaspoolt Eestit pärit olevad. Niisugune jaotus on olnud tarvilik ette võtta selleks, et linna liikuvat elementi lahutada maakondade omast ja viimastest päritolevate sõdurite kohta teha järeldusi vastavate maade keskmiste pikkustüüpide kindlaks määramiseks.

Pikkuse andmeid selleks otstarbeks on kasutatud 8628 sõduri kohta. Tabelist toome vaid keskmised sõdurite pikkused maade järgi, mis oleksid järgmised:

Läänemaalt päritoleva sõduri	keskmise
pikkus — 173,29 cm.	
Saaremaalt päritoleva sõduri	keskmise
pikkus — 173,13 cm.	
Pärnumaalt päritoleva sõduri	keskmise
pikkus — 172,32 cm.	
Harjumaalt päritoleva sõduri	keskmise
pikkus — 171,97 cm.	
Viljandimaalt päritoleva sõduri	keskmise
pikkus — 170,98 cm.	
Järvamaalt päritoleva sõduri	keskmise
pikkus — 170,89 cm.	
Virumaalt päritoleva sõduri	keskmise
pikkus — 170,41 cm.	
Tartumaalt päritoleva sõduri	keskmise
pikkus — 170,40 cm.	
Võrumaalt päritoleva sõduri	keskmise
pikkus — 169,84 cm.	
Petserimaalt päritoleva sõduri	keskmise
pikkus — 169,43 cm.	
Valgamaalt päritoleva sõduri	keskmise
pikkus — 168,94 cm.	

Eeltoodud tabeli andmete põhjal autor arvab võivat tõendada, et Eestis ei ole tegemist mingisuguse homogeen (ühtlase) eestlase tüübiga, sest vahed üksikute maade meeste pikkustes on liig suured ja need vahed pole sugugi juhuslikud. Pikkuste vahed üksikute maade meeste kohta on suuremad, kui seda lubavad teoreetilised arvestused ja seega painduvad nad kindlate matemaatiliste reeglite alla, mille varal on võimalus tõendada, et eestlased pole ühte tüüpi, vaid neid tüüpe on mitu.

Tabeli andmete ja teiste teoreetiliste kaalutluste tulemusena leiab autor kolm

tüüpi: Saarte-Lääne tüüp — pikkusega umbes 173 cm, Järva-Viljandi-Viru-Tartu tüüp — pikkusega üle 170 cm. ja Valga-Võru-Petseri tüüp — pikkusega üle 169 cm.

Vahepealsete maadena siin esinevad Harju ja Pärnu — pikkusega umbes 172 cm. Seda loetakse pika tüübi ülemineku alaks lühemale tüübile.

Põhitüüpide olemasolu autor tõendab vastavate statistiliste keskmiste varal, mis seda oletust kinnitavad.

Vahepalana siin olgu toodud veel üks kurioosum, mille kallal autor nähtavasti kaua juurelnud. Asi seisab nimelt selles, et eelnimetatud tabelis on märgitud Harjumaalt päritolevaks üks käabus, kelle pikkus 139 cm, kuna muidu pikkused algavad alles 149 cm-ga. Ja see üksik „meesterahvas“ tahab statistilised andmed hoopis segi ajada. Temaga arvestades langeb meeste keskmine pikkus nii Harjumaal kui ka kogu Eestis. Teisest küljest on autor välja arvanud, et käsitatavate andmete põhjal võiks sarnane isik esineda ainult ühel juhul 17 miljoni hulgast või teiste sõnadega — teoreetiliselt reaks meil selle mehe tõttu olema 17-miljoniline sõjavägi. Võib olla on see õige, kuid võib ka olla, et mõni „rahvamõõtja“ oma silmamõõduga on eksinud ja seekord kaunis tunduvalt, mispärast meil ei tarvitse tunda hirmu selle teoreetiliselt suure endi maleva ees...

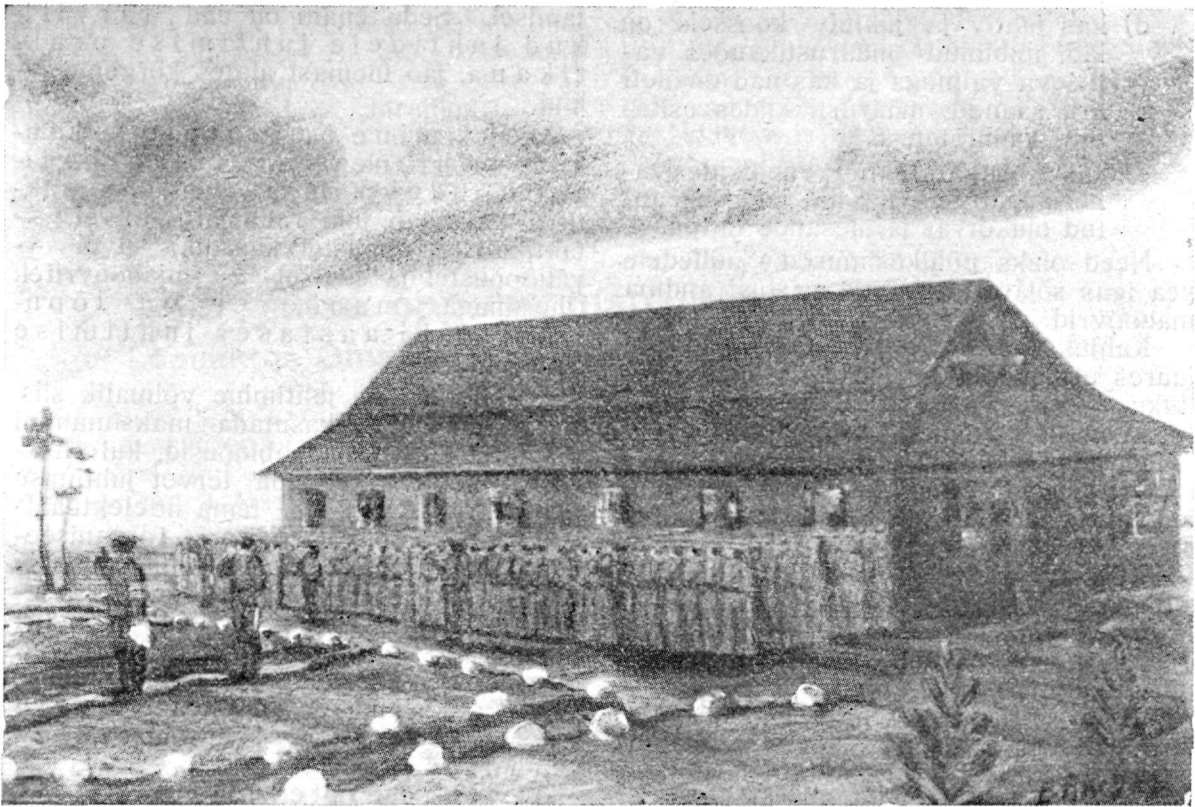
Edasi autor arvestab veel ühe võimalusega, mis seisaks selles, et oletada Eestis asuvaks kaks äärmist tüüpi — pikad ja lühikesed — ning et keskmine tüüp on välja kujunenud eelmise kahe segust. Pika ja keerulise matemaatilise-statistilise kaalutluse ning analüüsi varal autor jõuab lõpuks ikkagi selgusele, et Eestis on olemas kolm ja ei mitte kaks põhitüüpi.

Kokkuvõttes autor ütleb, et tema uuring ei taha olla antropoloogiline, vaid need puhtstatistilisel teel saadud andmed näivad tõendavat, et meil võrdlemisi kitsal maa-alal elab segamini kolme pikkuse tüübiga rahvast, kusjuures igal pool peale saarte ja Läänemaa domineerib tüüp keskmise pikkusega 170—171 cm vahel. See tüüp asub võrdlemisi puhtal kujul Järva-, Viljandi- ja Tartumaal.

Pikk tüüp, keskmise pikkusega üle 176 cm, asub Saare-Läänemaal, õige tunduval arvul ka Virumaal, kuid ei puudu ka teistes maades. Viimast tüüpi kogu rahvas on umbes üks viiendik.

Lühikese tüübi — keskmise pikkusega alla 165 cm — levinemisala näib olevat

Viimaste 1927. a. suviste (august) õppuste puhul Väraska laagris.

Kunstnik E. Ahas'e pastell-maal.

„Eha“ laagris. II. diviisi õppekompanii oma baraki ees.

Petseri-Võru-Valgamaal, kuid avaldub ka Tartumaal. Kuid seda tüüpi, nagu pik-kagi, leidub ka teistes maades.

Leitud pikkustüüpidele autor ei leia vastavaid antropoloogilisi tüüpe ka meie maa muulastest — venelastest ning roots-

lastest. Üldiselt oletab ta, et keskmise-kasvuline tüüp idast pealetungimisega on pikema tüüpi surunud saartele ning Läänemaale, kuna lühike tüüp omakordse pealetungiga idast surus keskmise pikkusega tüüpi sisemaale.

H. M.

Mõtteid manöövritest.

R. T o m b a c k.

Sügis läheneb pikkade sammudega — läheneb ka katsete aeg kaitsevæele — manöövrid. Manöövrid korraldatakse terve ilma sõjavägedes pea ühel ajal — ikka sügisel, sest siis on põldudel vilja koristatud, suvised õppused lõpevad ja vägedele avaneb võimalus näidata ilma ainelise kahju sünnitamata kohalistele elanikkudele möödunud aasta jooksul saavutatud tagajärgi.

Seega oleksid manöövrid aasta jook-

sul tehtud töö kontrolliks, mis peavad näitama:

- kas maksma pandud õpemeetodid on annud loodetavaid tagajärgi,
- kas määrustikkudes ülesseatud nõudmised mitmesuguste lahingfaaside edukaks läbiviimiseks on vastuvõetavad või nõuavad oludekohast parandust,
- kas määrustikkude nõudmised on

kooskõlas sõjaväe organisatsiooni põhialustega,

d) kas juhtiv ja juhitav koosseis on läbi imbinud määrustikkudes valitseva vaimuga ja kas nad on õieti aru saanud määrustikkudes esitatud põhimõtetest ja

e) kas koostöö teatud väeliikide vahel annab soovitavaid tagajärgi antud olukorras ja ülesande täitmisel.

Need oleks põhiküsimused, millele pea igas sõjaväes peavad vastust andma manöövrid.

Kahjuks ka kõige parema korralduse juures ei suudeta manöövritel luua tegelikku, sõjale vastavat olukorda. Selle tõttu on eksisammud võimalikud. On olnud juhuseid, kus rahuaegsetel manöövritel saavutatud positiivsed tagajärjed, osutusid sõja ajal täielikult negatiivsetena, või vähe tulu toovatena. Näiteks Prantsusmaal enne ilmasõda valitsenud antagonism raske välikahurväe vastu. Mitmed enne ilmasõda Prantsusmaal peetud manöövrid, millede eesmärgiks oli põhjalikult uurida prantsuse kerge välikahurväe taktikalisi ja ka balistilisi omadusi, näitasid, et nende kerge välikahur on suurepärane sõjariist: võrdlemisi suur laskekaugus, küllaldane mürsu purustamise jõud ja suur liikuvus. Tuldi otsusele, et rasket välikahurväge pole tarvis.

Nii näeme Prantsusmaad astuvat ilmasõtta ilma raske välikahurväeta.

Juba ilmasõja alguses kujunes olukord hoopis teistsuguseks, kui seda oli oletatud rahuaegsetel manöövritel. Sõda esitas välikahurväele teistsugused nõudmised, kui seda suutis rahuldada prantsuse kerge välikahurvägi. Sõja olukord nõudis, et:

a) välikahurvägi olgu liikuv ja

b) ta mürskude lõhkejõud küllalt tugev välikindlustuste lõhkumiseks.

Järelikult tuli tahes ehk tahtmata suurendada välikahurväe kaliibrit, tuli luua puuduv raske välikahurvägi.

Üldtulemused olid prantslastele sõja algul õige kurvad. Seda tuleb õige suurel määral kirjutada raske välikahurväe puudumise arvele.

Kokkuvõttes, ka manöövri tulemusi tuleb võtta teatud kriitikaga.

Hea korralduse juures on manöövritel siiski sarnased positiivsed küljed, mis ära tasuvad nende korraldamisel nähtud vaeva ja kulud vähemalt sajakordselt.

Heade laagri- ja õpeplatside olemas-

olul ei oma praegusel ajal manöövrid just suurt tähtsust sõdurkonna ettevalmistamisel. Seda enam on nad tarvilikud juhtidele juhtimise praktikana, jao ülemast alates kõrgema juhini.

Juhtimine on täpsele teadusele põhjendatud ja tõsisel praktikal nõudev kunst. Juhtimise praktikat omandab juht rahuajal: talvel — taktikalistel õppustel kaardil, suvel — välilõuustel ja sügisel — manöövritel. Ühesõnaga, manööver on lõpuks sõja juhi aastases juhtimise praktikas.

Teatavasti on juhtimine võimalik siis, kui osatakse ära kasutada maksimumini kasutada olevaid sideabinõusid, kui mõistetakse tööle rakendada tervet juhtimise aparaati — staapi ja tema intellektuaalseid jõude, kooskõlastada ja organiseerida nende tööd. See on suur ülesanne ja nõuab vastavatelt juhtidelt suuri ja põhjalikke teadmisi ning kõrgeid vaimlisi omadusi. Samad nõudmised on maksivad ka staapide liigete, ohvitseride kohta. Seega kujunevad manöövrid ka juhtide ja neile alluvates staapides töötavate ohvitseride teadmiste ja vaimliste omaduste kontrolliks, samal ajal võimaldades staabi ohvitseridele sõja olude lähedases olukorras juhtimise praktikat.

Nii meie „Jalaväe eeskirja“, kui ka kõigi teiste moodsate sõjavägede määrustikkudes leiame iga lahingetaabi kohta ka vastavad juhtnõõrid juhtimiseks ja side pidamiseks. Nähtavasti on mõlemad tegevused (juhtimine ja side loomine) lahingus üksteisest lahutamatud. Võime öelda: hea juhtimine on võimalik hea side juures. Hea side on aga võimalik hea side osade organisatsiooni ja selle organisatsioonile vastava küllaldase side materjalide hulga juures. Side osade organisatsioon iseenest on äraripuv väga mitmesugustest põhjustest, nagu:

arvatava tulevase sõja iseloomust, rinnete pikkusest ja väeosade arvust, mis arvatavatel rinnetel tegutsema saavad.

Kui on maad võtnud arvamine, et tulevikusõda omab passiivse iseloomu — võivad side osad olla vähemas koosseisus nii isiklises, kui ka materjalses. Vastupidise arvamise juures — tuleb side osade koosseisusid suurendada. Kui tu-

leb tegutseda pikkadel rinnetel vähese arvu väeosadega, peavad side osad olema suuremad ja rikkalikult varustatud. Tegutsedes lühikestel rinnetel suuremate massidega, on võimalikud side osad vähemates koosseisudes. Järelikult, side osade õige organisatsioon ja sellele vastava tehnilise varustuse koosseisu leidmine nõuab kõige pealt kogemusi. Neid

annavad: sõda, rahuajal aga juhtimise ja side manöövrid.

Sarnased manöövrid korraldatakse meil käesoleva aasta septembri kuu algul. Loodame, et teoksil olevad manöövrid ületavad neile pandavaid lootusi, olles nurgakiviks ja suunaks järgneval talvisel õpeperioodil juhtide ettevalmistusel.

Sõjalise õppuse instruktoreite 1. lend.

Lõpuaktus Ohvitseride Keskkasiinos 25. augustil 1927. a.

27. juunil s. a. avati pidulikult sõjalise õppuse instruktoreite kursused. Sõjaminister kindral N. Reek, haridusministri k. t. Minister Dr. J. Masing ja Kursuste juhataja kol.-lt. A. Traksmann avamiskõnedes juhtisid õpilaste tähelepanu ülesannetele, mis neid ootab ees tulevastena instruktoreitena ja milleks nad peavad ammutama teadmisi ja oskusi avatavatel kursustel (v. „Sõdur“ nr. 26/27 — 1927).

25. augustil s. a. võis kursuste juhataja sõjalise õppuse instruktoreite 1. lennu puhul korraldatud aktusel rahuldusega ette kanda, et 2 kuu jooksul on teostatud need sihid, mis üles seati kursuste õpetöö algul. Läbi on võetud täpselt kõik ained töö algul esitatud kavade järele, meeletades alati, et õpetada peamiselt seda, mis vajalik eelseisvaks tööks koolides.

53-st kursustele ilmunust alalisvää, kaitseliidu ja reserv-ohvitserist lõpetasid kursuse ja omasid sõjalise õppuse instruktorei kutse 29 ohvitseri-kuulajat, 9 loeti mittelõpetanuks ja 15, tutvunedes lähemalt eelseisva õppetöö ja tulevaste ülesannetega koolipõllul ja arvestades oma võimetega, lahkusid kursustelt enne lõppu.

Sõjaminister lõpuaktusel peetud kõnes avaldas kokkuvõttes mõtteid: „Täna on mul juhused teid koos näha ja veel kord toonitada seda, mis rääkisin kursuste avamisel. Kursustel olete tutvunenud tööga, mis teil seisab ees. Tulevane töö nõuab teilt püsivust, kannatust, taht. Astudes noorsoo juurde, meeletage, et see on vastuvõtlik, tundelik. Iga ebasamm, ebasõnne võib rikkuda, vähemalt halvata — noore püüet ja taht.

Armastusest kodumaa vastu on vähe, tähtsam on tahteda kaitsta, sarnane tahe, mis sunnib tööle, kodukaitse oskuste omamisele...

Instruktoreitena ei pea teie oskama ai-

nult edasi anda omi sõjalisi teadmisi ja oskusi, vaid peamiselt arendama õpilase **taht** kaitsta kodu ja omada oskusi kodu kaitseks: **parem surra kui alla anda**

Arendage noortes patriotismi, olles ise eeskujuks sõnas ja teos.

Olete esimesed pääsukesed, pioneerid. Teie tööst on palju. Valite õige tee, siis kergendate sõjalist ettevalmistust koolides kui enestele nii järeltulevastele; katsuge võita kõik takistused. Ettevalmistuse töö on tehtud. Püüdke oma tulevases töös ära kasutada teadmisi ja kogemusi, mis teile on andnud teenistus kaitsevääs ja tegevus mujal selleks, et meie tulevikus omaks vaimiliselt distsiplineeritud ja kehaliselt arenenud noorsoo, et igast noorest võrsuks julge, kindel ja tarviliste oskustega isamaa kaitseja.

Lõpuks härra minister tänas kursuste juhti, õpejõude ja lõpetajaid tehtud töö eest. Samuti lubas härra minister hoolitseda, et rivist minejate sõjalise õppuse instruktoreite ainealine seisukord, võrreldes endisega, ei halveneks uues teenistuskohas — haridusministeeriumis.

Haridusminister hra J. Lattik tervitades sõjalise õppuse instruktoreid nende ületuleku puhul sõjaväest kooli, pani südamele, et nad tuleks koolidesse kui lapsekasvatajad, kui pedagoogid. Kooliilm ja kooliõhkkond on teine kui sõjaväes: Koolis on vastuvõtlik noor hing, millega tuleb arvestada igas sõnas ja teos.

Härra minister tuletas meelde, et mõnelt poolt ollakse koolidesse sõjalise kasvatusse sissetoomise vastu. Nähakse selles koolinoorsoo militariseerimist. See ei ole õige: Eesti rahvas ei ole kallaletungija, vaid tahab kaitsta oma kodu. Sõjalise õppuse instruktoreid peavad vaid aitama

õpetada armastama ja kaitsma meie ilusat kodu, aitama kasvatada noori, kes valmis oleks ja oskaks kaitsta oma rahvast kui temale kallale tungitaks.

* * *

Kaitsevägi, saates oma keskelt koolipõllule sõjalise õppuse instruktoritena noori ohvitseri, on valinud suure hoole ja ettevaatusega, mida näitab asjaolu, et 53-st sõjalise õppuse instruktorite kursustele sisseastujast omasid kutse vaid 29. Kutses kinnitatute hooleks jäägu oma

töoga koolipõllul õigustada neile avaldatud usaldus ja kõrgel hoida kaitseväge lipp.

Need, kes ei omanud instruktorigi kutset, kuid lõpuni püüdsid seda saavutada, meeletagu, et esimesel kursusel valiti esimesi ohvitseri-pedagooge noorsoo jaoks ja seepärast hinnati eriti neid omandusi, mis vajalikud noorte kasvatajale. — Igatahes nende moraalseks rahulduseks olgu, et nad püüdsid sihile, võideldes lõpuni, nagu peab toimima iga eesti sõdur: edasi ja ainult edasi, kas kilbi all või kilbi peal. E.

Mudel õpevahendina.

Lähemalt tutvunedes teenistusega meie kaitseväes, iseäranis tehnilistes väeosades, torkab silma, et sõdurite igakülgne väljaõpetamine nende erialal, kannatab vastavate õpevahendite ja kirjanduse puudusel. Lektoril on kaunis raske anda sõdurile selget ettekujutust suusõnalise seletuse ja tahvlile joonestamise kaudu: mitmesugustest ehitustest ja asjadest iseäranis pioneer alal, kus ehitused väga mitmekesised. Siinjuures tuleb aga ka veel sellega arvestada, et iga sõdur on isesuguse haridusega, paljud on sarnased, kellel raske arusaada igasugusest ükskõik kui lihtsast ja selgest joonestusest, kuna teised võivad joonestuste abil omada seletatavast küllalt selge pildi. Seega on ühetasane edasijõudmine raskendatud ja sunnib nõrgemaile korraldama eraldi vabal ajal järeldamise tunde, mis aga nende vaba aja ära võtab ja selletõttu neile tüütavaks saab. Sagedasti muutub sarnane õppimine mõõtude ja joonestuste pähetuupimiseks, ilma et nad selle juures ise joonestusest aru saaksid; mille tõttu sarnane õpetamine on vähe kasutoov. Õpetamine on küll teoreetiline ja praktiline, kuid need kaks ei saa meie oludes alati käsikäes käia, iseäranis pioneer-alal. Praktiliste tööde korraldamist ei võimalda meile talvel külm, mis kaevamise, traattõkete, kui ka sildade ehitamise täiesti võimatuks teeb. Nii on lektoril talvel võimalik sõdurile anda ainult teoreetilist õpetust. Seda teoreetilist oskust saab sõdur alles suvel kasutada. Kui teooria on arusaamiseta pähe tuubitud, siis on temast tegelikult ka vähe kasu ja lektor peab kordama teoreetilist seletust praktika alal. Et sarnane tegutsemine tülikas ja aegaviitev, jääb ta harilikult ära

ja sõduril tuleb omal algatusel tööde kõrval ennast teoreetiliselt täiendada, vastava kirjanduse puudusel, tekitab see sõdurile raskusi, seletused jäävad segaseks ja ununevad varsti täielikult.

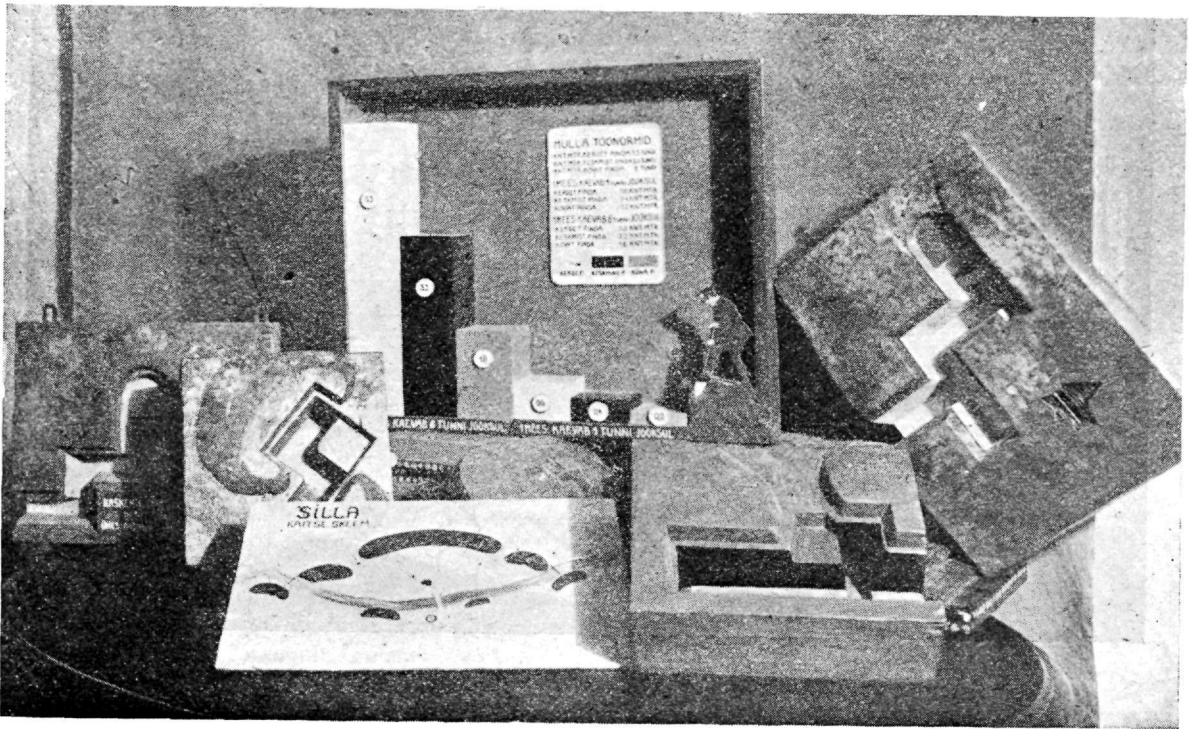
Eelpool tähendatud fakte arvesse võttes tuleb leida abinõu, mis kergendaks lektoril loengut ja aitaks sõdurite arusaamist suurendada. Sarnased väga head abinõud on mudelid, mida viimasel ajal on hakatud valmistama suuremal arvul iseäranis oma erialade väljaõppe alal pioneer pataljonis.

Mudel on asjade või esemete (kuulip, p. varjend, positsioonid jne.) kujutus proportsionaalselt vähendatud kujul.

Mudelite abil on võimalik sõdurile näidata ja seletada täiesti piltlikult ja selgelt, kuidas igasugused ehitused välja näevad ja kuidas nad konstrueeritakse; anda igasuguseid juhtnõore ehitamiseks, kui ka vastavad mõõdud maastikul. Sellejuures tuleb ka anda sõdurile arusaamine, et ta oskaks neid kasutada maastikul.

Mudelite valmistamine nõuab suurt oskust ja tüüpiliste momentide tabamist, mida mudelina kujutatakse.

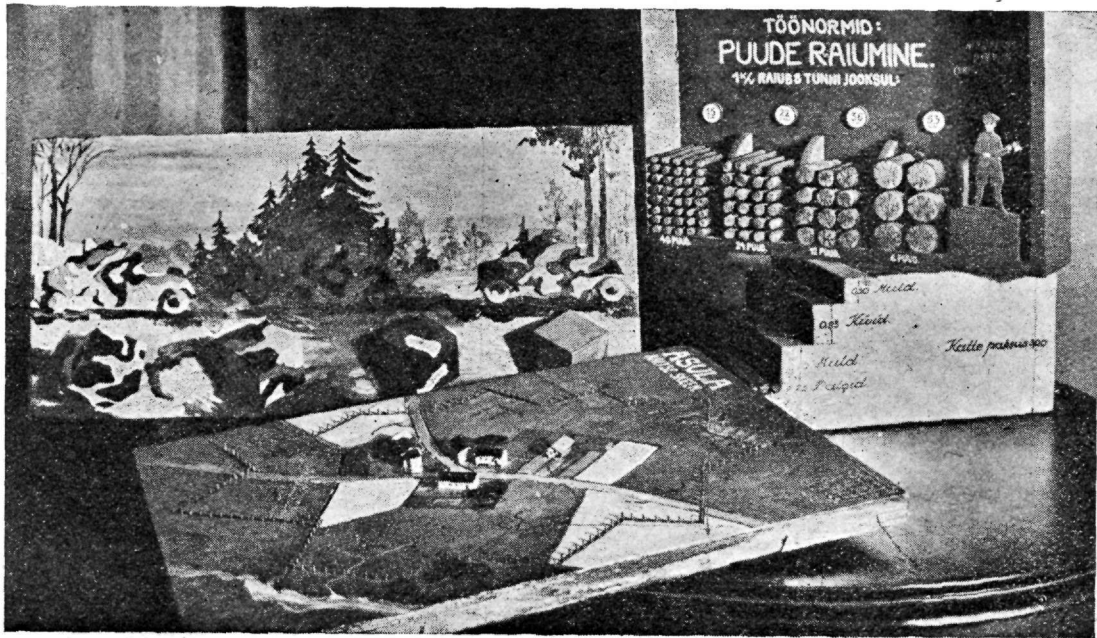
Mudelid peavad olema valmistatud sarnasest materjalist, mis on niivõrt vastupidav, et iga sõdur võiks seda uurida, ilma et ta selle juures laguneks ehk oma näitlikust kaotaks. Valmistamiseks ei ole kohane tarvitada liiva, sammalt ega teisi materjale, mis mudelil küllalt kinni ei seisa ja ajajooksul sealt lahti tulevad. Mudelid peavad olema valmistatud sarnased, et nad vastavad täiesti maastikule, et nad oleksid küllalt näitlikud, s. o. et oleks näha kõik osad ja töö järjekord, kui ka tööliste ja töötunde arv.

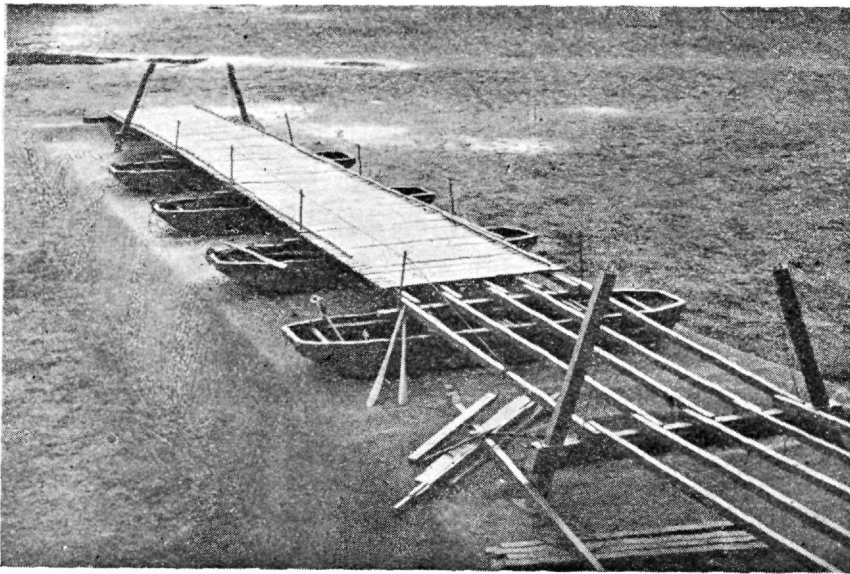
Töönormide ja kuulipilduja-pesade mudelid.

Mitmesugused pioneer-asjanduse mudelid. (X) Laengute asetamine N silla raudosade mudelile.

Mitmesugused pioneer-asjanduse mudelid.

Pantoon-silla mudel.

Halbadest omadustest võiks vast nimetada ühte, s. o. sõdur nähes alati mudelit, tuleb arvamisele, et mudelil kujutatud paigutus ja mõõdud on ainult õiged, mida tuleb alati kasutada igasugusel maastikul. See ainuke halb omadus on aga võrreldes heade omadustega niivõrt väike, pealegi on seda arvamist võimalik kõrvaldada suviste praktiliste tööde ajal maastikul ja teoreetiliste seletuste näol.

Sellega võime konstateerida, et mudel on abinõu, mis meie oludes võimaldab palju täielikumat väljaõpetamist pioneeridele, tehes lektorile kui ka sõdurile töö lihtsaks ja arusaadavaks. Hästi väljaõpetatud pioneerid võimaldavad meie elavajõu kokkuhoidu, mis meie riigile nii tähtis, sellepärast tuleks meil mudelite peale veel rohkem rõhku panna, kui senini.

V. T.

Jooni noorsõdurite palkamisest Inglismaal.

Teatavasti koosnes Inglise sõjavägi enne Ilmasõda ainult palgalistest, Ilmasõja ajal pandi aga sunduslik väeteenistus maksma, ning peale sõja lõppu mindi jälle üle vabatahtlikkude süsteemile. Et sunduslik väeteenistuse kohustus peale Ilmasõda kohe lõppes, seks olid omad põhjused. Üks põhjustest oli aga see, et ta tõi enesega kaasa lühikese teenistusaaja. Et sõdur aga sõjakunsti ja -tehnikaga hästi tutvuneks ja asumaade kliimaga harjuks, on pikeemat teenistusaega tarvis. Seepärast peab iga vabatahtlik teenistusse astudes töötama, et ta hab kuninglikus sõjaväes 12 aastat teenida.

Inglismaal, kus isiklist vabadust hinnatakse väga kõrgelt, võidakse ainult suurte lubaduste ja soodustustega noormehi sõjaväkke meelitada. Ja et Inglise noormees mitte heameelega ei armasta nii pikaks ajaks kodumaakaitsjate ridadesse astuda, seepärast paneb Inglise väeteenistusse võtmise komisjoni esimees kõik oma teravmeelsuse ametisse, et 18—15 aasta vanustes noormeeses kasvatada auahnust ja soovi muretu elu ja juhtumiste vastu.

Nii kõrvetava suvekuumuse kui ka lõikava talvekülma käes peavad päevast-päeva kaks ratsaihukaardiväelast Londonis seisma reklaamina. Täies paraadmundris ja varustuses istuvad nad liikumatult oma kasarmu ees oma hobuste seljas. Lakknahast kõrgeis küra-seerisaabastes, toredas valges kuaes ja pükstes, ning tutiga nikkelkiivris, mis rihmaga lõu alt kinni tõmmatud, näivad nad kui sõjajumaluse Marsi kehastused. Ratsur ja hobune on nii väljaõpetatud, et neis ei liigu ükski lihaski, ja liikumatut meest ja hobust võib esimesel hetkel mõneks kujukse pidada; ainult silmade liikumine annab ära, et siin elusinimese ja -hobusega tegemist. Aegajalt piilub ratsur Whitehall'i lossi poole, mille ees asub Briti langenud kangelaste mälestussammas — Cenotaph (v. „Sõdur“ nr. 26/27). Kuid see huvitab teda vähe. Rohkem on tema tähelepanu kiindunud värvilistele sõjaväkke kutsumise plakaatidele (n. n. „recruiting posters“), mis siia-senna üles löödud.

Nagu need, nii on ka eelmainitud ratsurid n. ö. „söödaks“ noormeesetele, kes armastavad sõjaväelist juhtumusrikast elu. Inglise sõjaväe noorsõdurite vastuvõtmise komisjoni reklaamiülem mõistab juba, kuidas noormehi mundrisse panna.

Paljud plakaadid algavad lausega: „Vajatakse noorsõdureid“ ehk „Vajatakse vahvaid mehi“. Missugune Inglise noormees aga ei taha vahva olla? Ta vaatab järele, kas peetakse teda küllalt vahvaks, et võib astuda sõjaväe ridadesse. Ta on seda ka kindlasti, kui tal on nõuetav pikkus ja vastav rinna ümbermõõt. Kes tervislikult kõlbulik, see võetakse ka vastu. Ühel teisel plakaadil seisab tollipikkuste täh-

tedega: „Miks tahad sa alati Inglismaal olla?“ Sellele järgneb peaaegu sama suurte tähtedega: „Vaata kord ilma!“ — „... sõjaväkke astumise teel.“

Vaatleja juhtumusotsimise tungi peavad äratama ka suured värvilised pildid. Nii on ühel pildil näha toreda idamaa maastiku keskel päiksekullas hiilgavaid varemeid, kus peatuvad kaks toredas mundris ratsurit, üks hobuse, teine kaameli seljas. Paljud lähevad neist plakaatidest pead vangutades mööda, öeldes, nad polla kunagi nii rumalad, et täies sõjavaruustuses troopikakuumuse kätte lähevad kaameli selga istuma! Ühel Londoni käidavamal tänaval, kus nende ridade kirjutaja mõnda plakaadi teksti katsus taskuraamatusse märkida, mis oma tabavuse poolest talle meeldisid, ja neid plakaate päevapildistada katsus, piirati ta rahvahulga poolt ümber ja sattus politsei kätte... Inglise kardab salakuulajaid ja ei luba mitte oma „sõjaväelisi teateid“ avalikkuse ette kanda!...

Igasuguste võtetega püütakse väeteenistust kujutada meeldivana. Nagu teada, valitseb praegu Inglismaal tööpuudus ja üle kolme miljoni inimese puhkavad rahulikult, käed rüpes. Toetus on väike ja tööta tööliste välimus muutub varsti kehvaks — riided ja jalatsed kuldavad ära. Sellest haarab aga väeteenistusse võtmise komisjon kinni. Ühel eriti silmatorikaval plakaadil on näha töölist kehvalt rietatuna end peegli ees vaatlemas. Seal sünnib aga ime: peeglis näeb ta end näruste riiete asemel toredasse sõjaväe paraadmundrisse rietatuna. Selle all on suurte tähtedega: „Sõjavägi tahab sulle anda riideid!“

Loomulikult ei püüa mitte ainult maavägi, vaid ka õhu- ning merivägi noorsõdureid. Ühel suurel plakaadil seisab naeratava näoga noormees madruseriideis ja selle all lause: „Vaata ilma, teeni raha ja käi hästi riides, — seda võimaldab sulle kuninglik merivägi!“

Isegi naised on Inglismaal appi võetud, et mehi sõjaväkke meelitada. Nad astuvad tänavail noormeesetele juure ja püüavad neile selgeks teha, kui kasulik on teenida sõjaväes.

On noormees rekruteerimisbüroos juba käsi- raha vastu võtnud, siis hakatakse teda aegamööda sõjakunsti saladustega tutvustama. Väeteenistusse võetud palgasõdurite palk pole mitte väike; nii saab näiteks reamees esimesel ja teisel teenistusaastal 300 ja kolmandal — 350 marka (meie raha järele) päevas, allohvitseride palk on 430—500 mk. päevas, seersandil — 550—700 mk., seersant-majorigil — 1000 mk. ja veltveebil — 1400 mk. päevas. Kuna raske on end paljudeks aastateks siduda sõjaväeteenistusega, siis on ka arusaadav, miks vabatahtlikele nii suurt palka makstakse ja miks nende teenistusse kutsumiseks nii meelitavad reklaamplakaadid üles pannakse. E. M.

Ohvitseride ja sõdurite portreid Vabadussõjast.

J. Pert.

Mitsman Lutt.

Oli mereväelane meie srongil, dessant paljoni ohvitserina. Lõbus, sõnakas. Seljataga linnades mürgeldas, nagu liinimees ku-

nagi. Kui esimestele kooliõpilastele liinile vahetus tuli, nende lahkumisel pidas mitsm. Lutt neile sõjaka ja hooga kõne.

Kõik tundsid meie rongil laulu: „Ai vire-

vire-vire-vire mitsman Lutt ja mitsman...“ mida lauldi ja kõik laulsid seda igal võimalikul korral.

Lipnik J. Kriisa.

Teise kuulipildujate komando ülem. Tüsedakujuline vene ohvitseri meelde tuletav — üle paguni otste eesti värvid. Sõnaliselt sõjakas, aga seda oli ta ka esiotsa liinile jõudes. Ta juttu saatis lai naer, milles oli kõike: huumori, ükskõiksust ja ironiat.

Allohvitsner Kontus †.

Hiljem tõusis ta dessant-kompanii ülemaks ja ülendati alamlipnikuks. Oli julge, väheldase kasvuga sõjamees. Ta ei närveerinud vaenlase peale minnes ega selle eest tagasi tules. Kuid peale minema oli ta karmas. Kui kord remontrong ühes köögiga meile järel sõites, seljataga raudteed lõhkuvale vaenlase salgale peale juhtus ja selle püssitulest mõned „supirongimehed“ surma said, teised kokkunult supikateldesse pugesid ja hirmunud vedurijuht suurima kiiruse all meie soomusrongile, mis seisis Irboska mäe all varjus, otsa pidi sõitma, oli Kontus juhtumisi ka järelsõitval remontrongil ja hüppas sellelt maha täie käigu ajal. Maha hüpatas oli veristanud oma nina. Ja kaua käis ta väike lapp ninal. Ta langes sakslaste vastas. Ta langemine oli valus teistele, sest ta oli esimehjargu sõjamees, nagu neid on vähe. Ta oli neist, kes moodustasid, võiks öelda, lahingusalga selgroo, selle lööksuse ja vastupidavuse.

Ohvitser A. Behrsin.

Ta oli lätlane, kes teeninud oli vene valgekaardis Pihkvas. Selle purunemise järele enamlaste pealetungi algul sattus Eestisse, jäänud koduta, ametita ja leivata. Juhuslikult oli sattunud meie soomusrongi juure. Ja teada saades, et siin teda kaasa võtta võidakse, tuli. Ta oli eriskummuline sõjamees. Ta oli elukutseline siin. Oli sõjamees sellepärast, et sõja elu talle meeldis, et ta muud olla ei tahtnud ega suutnud. Ja ta tuli kaasa peaaegu igasse dessanti. Teda ei kutsutud, kuid see oli iseenesest mõistetav, et Behrsin tuleb. Ta ei saanud korda vägitükke. Ta seisis omal kohal, lahingutes käimine oli talle eluks.

Kui Puka jaama ees venelased meile vastu saatsid täie kiirusega tühja veduri, see tee edasi ära lõhkus ja meie sunnitud olime peatuma — liikusime kahekesi ette nagu luurele. Äkki märkame, et paremalt poolt paari kilomeetri kaugusel metsade vahelist teed liigub edasi sõjaväe osa. Esimese aheliku ees rida hobuseid regedega. Oletatavasti vaenlased, sest omad ei võiks nii kiirelt järele jõuda.

Aheliku ots liikus meist mööda paarisaja sammu kaugusel. Tõmbusime puude ja pöösaste vahele varju. Tahtsin srongile teatama minna. Kuid Behrsini silmad löid särama. Ta ei tule. „Vaatame neid!“ lausub. Teda hoidis kinni siin huvi või kirg näha lähedalt vaenlast.

Kuid äkki ilmusid meie kohalt meile lähenedes neli-viis sõdurit. Meid nähes lehvitasid nad püsse. Ometigi oli mööda vooriv väeosa Kuperjanovi pataljon. Nad läksid Valga peale. Lähenedid oma saatustlikule Paju mõisa lahingule, kus langes nende juht.

Sõjamehed on kõik fatalistid. Üks näide Behrsinist. Rong on sakslaste vastas. Vaja on dessandil välja minna. Behrsin peab kaasa minema. See närveerib ja pakib selle eel oma asju. Teised ohvitserid mõistavad kohe, et

selle mehega täna midagi juhtub. Ka ta ise lausub, et saab haavata, kuid kergelt. Üks ohvitseridest, kes kõike pealt vaadanud, jookseb kapteni juure, et jätame Behrsini täna maha, sest temaga juhtub kindlasti lahingus õnnetus. Kapten on nõus. Kuid teised staabis lausuvad, et kui ta ise arvab, et kergelt haavata saab, siis võiks ta minna lasta, et näha, kas läheb see täide. Ja nii peetigi nõu staabis, kas lasta Behrsin lahingusse või mitte. Viimati lasti, et näha saada, kuivõrra võib etteaimata oma saatust. Behrsin läks ja lahingu algul sai kergelt näost haavata.

Estam †.

Ta oli meie srongi püssimeister. Tüse, suur, lai, kongisnina ja vurrudega saarlane. Ta armastas kanda saksa kiivrit ja vöö vahel saksa käsigranaate. Ees tossas pikk kõver piip. Ja kui sarnane kuju kusagiltki äkki välja ilmub — mõjus ta hirmuäratavalt. Ja ega ta ka kedagi kartnud. Oli see ohvitser või sõdur, aga kui Estam tuli, sai sõimata igauks. Isegi komendant, kui selleks Estamil põhjust oli. Ja keegi ei pannud seda talle pahaks.

Oli Elva taga. Estam tuleb lahingust kahe vangilangenud lätlasega. Need kannavad õlgadel vahepuus püssikuulide kasti, mis meie omadele saagiks langes. Estami nägu naerab. Ta rind on eest lahti, kiiver kuklas, piip longus viltu ees. Aga ise laob pehmelts „kuradeid“, et saanud neid kõigest kaks kätte....

Ta oli ühtlasi varavaht. Leiti kord, et s-rongil olev moos liialt vähenenud. Alustati juurdlust. Kuulati üle Estam. Ta tuli meie komandosse (siit ohvitser juurdles) ja mõnede küsimuste järele veeresid Estami paledel veepiisad. Süнге saarlane nuttis. Ta tundis end liialt haavatuna, et võidakse teda ülekuulata, nagu oleks tema süüdlane.

Välimuselt — kõige süngem kuju meie s-rongil. Ja ka tegelikult ei tunnud ta vaenlase vastu halastust. Vähe hiljem peale sõda kuuludus, et Estam on surma saanud kakeluses.

Vabatahtlik Kuik.

Ta tuli meie vägede tagasitõmbumise ajal soomusrongile. Oli olnud mõisavalitseja. Kuid mõisa asusid punased. Ta kandis rohelist jopet. Selle varukad said läbi tikitud kuulidest Annenhofi mõisa lahingus. Kuid ise jäi ta terveks. Öhtuti jutustas ta mõisa teomeeste, naiste ja nende tütarde elust. Käisime Kehra külas hilja öhtul möldri käest liha ostmas. Päeval käis liinilt tagasi jõudnud kogu meeskond külast toitu otsimas, kuid saadi kohalikul suurtöösturilt Andeveilt ainult kaks naela silku. Kogu meeskonna peale!

Meie öhtune käik polnud õnnelikum. Mölder teatas, et neil liha üldse pole. Siga röhkis aias. Lubasime selle maha tappa. Aga midagi ei aidanud. Tänamatu Kehra küla! Ja halvast tujust tulime Kuigiga tühja kätega tagasi.

Allohvitsner Moisar.

Meie komando vaikivam sõdur. Kuid samal ajal ka vastupidavamate närvidega. Pommitab vaenlane meie soomusrongi, lendavad granaadid kas üle või ette, või lõhkevad shrapnellid meie kohal — aga Moisar vilistab tasa omate, puhastab kuulipildujat ja näib, et talle ükskõik, kas samal silmapilgul lendame õhku, või peaseme tervelt tule alt. Ta oli neist hea-

dest sõjameestelt, kes ei kõnele, kes ei tunne näiliselt hirmu ja kes ei lahku omalt kohalt.

Kooliõpilane E. Viiralt.

Sel ajal oli Viiralt veel Tallinna kunsttööstuse kooli õpilane, kes nüüd tõusnud meie nimekamate kunstnikkude hulka. Ta oli vabatahtlikuna liinil kooliõpilaste esimeses lennus. Jalas laiad ja suured säärikud, — „tankid“, nagu neid siis hüüdsime. Näost nooruslikult roosa, kujult tüse, kuid ta vaikis alati. Kord seisis ta Irboska jaamas öö läbi postil, olgugi et vahtkond juba ära jooksnud oli. Sest venelased tungisid peale. Kostasid nende hurraahüüded ja edasiliikumine. Ühel silmapilgul kuuldes lähenemas jaamale vaenlase poolt ratsanikke, ilma et poste ära võtta jõudnud oleks, lahkus kiirelt vahtkond. Ja Viiralt jäi postile. Keegi ei uskunud enam ta ärapeasemist. Kuid järgmise päeva lõuna paiku ilmus ta rongile.

„Väike Uku“.

Kuidas seda sõdurit nimepidi nimetada, ei tea. Ta teenis kahuriplatvormil. Oma terasuse ja julguse tõttu nähtavasti hüüti teda „väikseks Ukuks“. Kui meie Ambla alevi poole teed mööda liikusime, jõudsime metsaga kaetud kõrgustikule, kus all põldudel meie rügemendimehed ja venelased lahingut pidasid. Kostis vahetpidamata püsside ragin. Meie ei teadnud, mis seal lahti, kus pool omad, kus vaenlased. Peatusime siin puude all, et orienteeruda. Nähes meid liikumas, vaikis vähe aja järele tulevahetus. Meie omad olid kartnud, et vaenlasele tuleb küljepealt abi. Samuti ka arvasid venelased. Ja laskmine jäeti pooleli ning vastased pooled tõmbusid tagasi. Näeme, et üle välja liiguvad taha poole sõdurid. Kes aga, on võimata aru saada. Siis läheb „väike Uku“ üksipäini lagedale põllule, et teada saada, kes need on. Nähes üht meest, ei karda need enam. Nad lasevad „Väikse Uku“ endi juure. Selgus, et need olid meie oma rügemendi sõdurid. Siis liikusime edasi.

Liinil oli eriliseks sooviks igal soomusrongil peaseda edasitungimise ajal esimesena teele, teiste ette. Juhtus nii, et teised soomusrongid pidasid lahinguid, kuna meie ööseti ainult teed valvamas käisime. Meestel halb tuju. Tahaks kaasa teha lahinguid. Siis läks „Väike Uku“ kpt. Partsi juure ja seletas, kuidas see meie s-rongi ära unustanud on, et kui kpt. Parts ise veel meie rongil oli, et siis oli teisiti. Ja see mõjus. Järgmisel päeval ajasime jälle lahingutesse.

Krusemägi.

Liinile sõites koosnes meie komando ohvitseridest, mõnedest vabatahtlikkudest-haritlastest, viiest vabatahtlikust-kooliõpilasest ja kolmest sõdurist, kes aga olid allohvitserid. Krusemägi oli üks viimastest. Vanem, aastates sõdur, habemes, omaette vaikiv ja kunagi ei seganud ta end üldjuttu.

Petseri taga ühel ööl läksid meie omad venelastele peale. Oli s-rongi mehi, oli jalamehi. Alles liinile saadetud rügemendimehed ei taha ahelikus edasi minna. Neid sunniti siis maast ülestõusma. Kord oli pilkane pime öö. Ühe küla all kujunes sarnane segadus, millist raske ettekujutada. Pimedas lõpuks ei saadud enam aru, kus omad, kus võõrad. Kõneldi vastamisi: „Kes seal on?“ „Aga kes seal on?“ „Omad.“ „Siin ka omad.“ „Tulge siia.“ „Ei, tulge teie siia.“ Nii kaubeldi. Oli täieline segadus.

Ja ühel sarnasel kõnelusel sattus Krusemägi enamlaste soomusrongi dessantmeeste kätte vang. Kuid mõne aja pärast ilmus äkki Krusemägi tagasi rongile. Ta oli põgenenud punaste käest vangist.

Kooliõpilane Hion.

Nüüd arst. Aga siis oli temperamentlik kooliõpilane ja sõdur. Ta laulis hästi. Ja kõneles alati innu ja vaimustusega. Ja teda kuulasid sa alati suurima tähelepanuga. Ta kõneles kogu oma oleku, miimika ja veendumusega. Midagi „artistlikku“ avaldus temas — ta vaimustuses, ta kõnes, ta laulus.

Sõjakirjandust.

„Militär-Wochenblatt“ Nr. 44—48 (maist juunini) 1927.

Mil. Wochenblatt nr. 44: Artiklis „Inglismaa kaitsejõududest“ feldmarsalltn. Urbanski v. Ostrymiec selgitab, et Ilmasõjani Suur-Britaania riigikaitse põhjenes merejõududel; Ilmasõda näitas, et Briti riigi, peamiselt emamaa, kaitseks peab valitsema mitte ainult meresid, vaid ka õhku. Olla õhu valitsejaks, on muutunud Inglismaal kogu rahvast valdavaks loosungiks. Viimaste 8 aasta jooksul olevat riik kulutanud õhuasjandusele 149 miljonit naelsterlingit, kuid õhu programm olevat veel kaugelt täitmata. Kuigi inglise „õhu-liigas“ on kõigest 6000 liiget, Tsheho-Slovakkias samanimelises liigas 84.000, Prantsusmaal 100.000 ja Saksamaal „Luftfahr-Verbandis“ mitmed sadatuhanded, olevat siiski Inglismaal õhuasjandus peamiselt riigikaitse alal kõige kõrgemal järjel Euroopas. Seda tulevat seletada peale rahva raudse tahtejõu ja heade riigi juhtide veel maa arenenud tööstuse

ja tehnikaga, kui ka erakordselt oma kutsele andunud, ohvrimeelse, julge ja sportlises arenenud ohvitserkonna olemasoluga.

Artiklis „Euroopa toitlusküsimus sõja puhul“ autor arvudega tõendab, et Euroopa ei jõua ka tulevikus end toita, ja et P.-Ameerika Ühisriikide kõrval on Kanaada, Argentiina ja Austraalia ilmatoitlustamist äärmääravad maad.

„Otse- ja kaudsest laskmisest rannapatareidest“ on kokkuvõtte referaadist, mis peetud Hollandi suurtükiväe kaptenilt Grotendorstilt ja leidnud ning väärivat laialist tähelepanu. Gr. väidab, et Ilmasõja kogemustel tulevat rannapatareid reorganiseerida, osa patareid teha liikuvaks ja otsesihitmise kõrval tarvitada ka kaudset. Liikuvate patareide ja kaudse sihtimise poolt olevat muu seas, et patareide asukohad saavad olema merelt nägematud, vaenlane ei suuda hävitada patareid pinnatulistamisega (tuleks tulistada liig suuri pindalasi) jne.

Vastu räägiks — rannapatariide laskekau-
guste vähenemise, surnud alade tekkimise jne.
võimalused. Liikuvate rannapatariide manöö-
ver teostub kas roobastel või suurejõuliste trak-
torite abil.

Dr. Hasslinger: „Lennukite kasuta-
misest haavatute transpordiks“. Ei ole-
vat veel põhjusi oletada, et tuleviku sõ-
jaks lennuk jõuaks asetada seniseid sanitar-
transpordi vahendid; ta jääb vaid, nagu viima-
sed kogemused tõendavad, abitransporthah-
viks eriolukordadel.

Peale mainitud artiklite on käesolevas numb-
ris kokkuvõtteid „Voina i Revoluutsia“ nr. 12—
1926., andmeid maa- ja merevägedest ning sõ-
jaajakirjanduse ülevaade.

„Mil. Wochenblatt“ nr. 45: Esiartik-
lik on „Prantsusmaa idapiiri kind-
lustamise kavad“. Idapiiri kindlustami-
seks olevat Prantsuse parlament määranud 4
miljardit franki (60 miljardit Emk.). Tööd al-
gavad tänavu suvel ja lõpevad 1932. a. Ar-
tiklit selgitab skeem.

Kindral v. Kuhl: „Vana armee ja keis-
ri loobumine troonist“. Refereeritakse
kantsleri Badeni printsipi Maxi mälestusi ja aval-
datakse „vana armee“ seisukoht — prints Max
ei oleks tohtinud lubada keisril loobuda troonist.

Artikkel „Ratsaväe luureteenistus
Ilmasõja kogemustel“ on samapealkir-
jaga kindral v. Poseckilt ilmunud raamatu üle-
vaade.

„Uus Hanslian“ märkeid raamatu —
R. Hanslian — „Der Chemische Krieg“ 2. trüki
puhul. Kriipsutatakse alla selle teose suur
menu.

Kindral v. Altröck: „Seltsimisest“. Majanduslik seisukord ja olud ei võimalda enam
Saksa ohvitseril jääda endiste seltskondlike
suhete juurde. Tuleb otsida uusi teid, et leida
seltskonda, kus süveneb sõpruselund ja kus
õpitakse olema kasulik isamaale. Tulevat läh-
eneda rahvale ja osa võtta sarnaste seltside
elust, mis taotlevad laiaulatuslikke rahvuslikke
sihte. Ei ole tarvis karta, et ohvitser sarnas-
tes seltsides oma mõju kaotab — „kes midagi
vaimiliselt suudab pakkuda, kes algatab ja aja-
vaimus õige sõna oskab öelda, see jääb ikka
tegelikuks juhiks, kuigi ta ei ole seltsi esimees
või eestseisuse liige.“

„Mil. Wochenblatt“ nr. 46 refereeritakse
peamiselt Ilmasõja ajaloo alal ilmunud töid.
Numbril sisustik:

Kol.-lt. v. Blittersdorff: „Tõelik olu-
kord Saksa armee paremal tiival
Marne lahingus 8. ja 9. sept. 1914“.

Kindral v. Altröck: „Sõda mägedes“. 14. diviisi allmaa võitlusi aastal 1915, löikes
mõlemil pool La Bassée kanaali.

„Saksa pealetungi 15. juulil 1918.
ebaedu vangilangenute äraannu
tõttu“.

Feldmarssalltn. v. Goininger: „Isonzo lä-
himurre, II osa. Jälitamine üle
Tagliamento Piaveni“.

„Austria-Ungari raudteed Ilma-
sõjas“.

Major R. Heigl: „Flesquières (20. no-
vember 1917.)“. Episood Saksa tankivastase
kahuri vägiteost — hävitas 4—5 tanki — ing-
lise ohvitseri valgustusel.

Feldmarssalltn. A. Urbanski v. Ostryniec-
z: „Veel kord Jütlandi lahingust“.

v. Borries: „Suure sõja psühhiline
strateegia“. Artikkel on kokkuvõte v. Hen-
tigi samanimelisest teosest. v. Hentig vaadel-
des Ilmasõja strateegiat psühhilisest seisuko-
hast, jõuab otsusele, et Saksamaa kaotuste põh-
juseks oli ta liig suur pealetung hoog, kui
läänes nii idas. Saksamaa, asenedes Ilmasõja
algupäevil kaitseseisukorda, kannataja
ossa, oleks võitnud ilma poolehoiu ja seega
halvanud kui idas nii läänes vastase võitluse-
tahet.

„Mil. Wochenblatt“ nr. 47. on pühen-
datud sõjatehnikale. Esiartikliks on kol. Blüm-
neri „Tehnika ülevaade“. Tehnika (sõ-
javäe mehhaniseerimise) alal sõjakirjanduses on
endiselt päevakorral inglise kolonel Fuller kui
tehnik eestvõitleja. Ta mõtteid tsiteeritakse
ka käesolevas ülevaates. Artiklis on puuduta-
tud — artilleeria tüübi küsimus, kerged või
rasked veoautod, saatja suurtüki tüübi otsimi-
ne, nägematud kiired jne.

Kindral-major D. v. Amann: „Peitmine
ja moondamine“ on mõtteavaldusi „Mil.
Wochenblatt“ nr. 37 — 1927. ilmunud sama-
pealkirjalise artikli puhul.

Artikkel „Kaitse soomusmasinate
vastu“ on mõtteid „Mil. Wochenblatt“ nr. 42
— 1927. samal teemil ilmunud major v. J.
Leyen'i artikli puhul.

Soomusrelvandusele on pühendatud järgmi-
sed artiklid: „Prantsuse tank 2 C.“, „Uus
lähimurde tank: inglise „Raske
Vickers“, „Teenistus soomusauto
kompaniis“ ja „Prantslaste mõt-
teid tankiasjandusest, tankide kas-
utamise ja tankväeosade orga-
niseerimisest“.

Major ins. Heigl kirjeldades Prantsuse tank
2 C., leiab, et see masin väärib tähelepanu.
Ta kõrvaldab kergesti tõkkes, ei karda kerget
mürsku, on ise tulevõimas ja oma 60-tonnilise
raskusega murrab läbi tugevaid tõkkesid, raja-
des teed kergematele tankitüüpidele. „Raske
Vickers“ on kergem kaalult (40—50 tonni),
ülesanne seesama mis Prantsuse 2 C. Peamine
erinevus mainitud rasketes tüüpides: Prantsuse
2 C. on „paksunahaline ja laisem“, „Raske
Vickers“ — kiirem ja tulejõulisem.

„Mil. Wochenblatt“ nr. 48. esiartikliks
on „Jalaväe rügement tulevikus“. Sakslased nõuavad jalaväe rügemendi tulejõu
suurendamist seniitpatari, jalaväepatari ja
tankidevastase patari juurde andmisega. Sar-
nane sakslaste ettepanek on osalt seletatav
 nende sooviga moodustada Reichswehris vasta-
vad kaadrid tulevaseks mobilisatsiooniks.

Artiklis „Kreekamaa sõjapolitili-
ne ülevaade“ vaadeldakse praegust Kreeka
armeed organisatsiooni ja väljaõppe seisukohalt
ja leitakse, et ta on inglise ja prantsuse vas-
tatare sõjaväe missioonide kaastööl paranenud
ning võib hästi täita oma ülesande riigikaitse
alal.

Revolutsioonide puhul mitmes laagris või-
delnud ohvitseride vahel tekkinud vaenulikkus
hakkab haihtuma. Neil päevil esitati parlamen-
dile seaduse eelnõu võtta osalt teenistusse ja
parandada ainelist seisukorda aastatelt vane-

matel (erru arvamisega) kuningale 1922. a. truuks jäänud ohvitseridel.

„Vene lahingeeskiri jalaväele 1927. — Bojevoi ustav pjehoty 1927.“ on nimetatud eeskirja II osa ülevaade. Ülevaate autor leiab, et eeskiri on saksa-prantsuse segu, kuid põhijoontes sarnaneb rohkem saksa eeskirjale kui prantsuse. Vene eeskiri toonitab (nagu saksagi) inimese moraalse tegevuse tähtsamat osa lahingus kui materjalse tehnilise elemendi osa. K.

„The Army & Navy Gazette“ oma nr. 3109. ja 3110. toob kirjutused Briti laevastiku-eskaadri tegevusest kontradmiral Sir W. Cowan'i juhatusel Balti meres meie Vabadussõja ajal. Muuseum kirjeldatakse ka Inglise kiirsõidu-mootorpaatide kallaletungi Kroonlinna 1919. a. augustis, ning enamlaste lahingulaevade „Oleg'i“, „Andrei Pervosvannõi“ ja „Petropavlovsk'i“ ning allveelaeva „Jersh'i“ põhjalaskmist inglaste poolt.

Kallaletungil Kroonlinna kaotasid inglased 3 kiirsõidu-mootorpaati ja 10 ohvitseri ja madrust. Vene allveelaeva „Jersh'i“ lasksid põhja Briti miiniristlejad „Valorous“ (komander R. G. Hammond) ja „Vancouver“ (ltm.-kom. R. E. M. Harvis). E. Ms.

Uusi raamatuid kindralstaabi raamatukogus.

9133. 6. MUIKMAN, G. Automaatpüstol Browning F. N. Tallinn, 23 lk., joon.

9110. 6. HEIGL, F. Taschenbuch der Tanks. Ergänzungsband 1927. Räder-Raupenfahrzeuge. Moderne Tanktaktik. Neue Tanks. München, Lehmanns Verlag. 181 lk. Skeem ja joon.

9107. 93. RIMSCHA, H. Russland jenseits der Grenzen 1921—1926. Ein Beitrag zur russischen Nachkriegsgeschichte. Jena, Verl. v. W. Biedermann, 1927. 238 lk.

9119. 8. ERBELDING, E. Vor Verdun. Ernstes und Heiteres in Wort und Bild. Aus dem Kriegstagebuch eines Frontoffiziers. Mit 52 Abbild. und 2 Kartenskizzen. Stuttgart, Chr. Velsers Verlag, 1927.

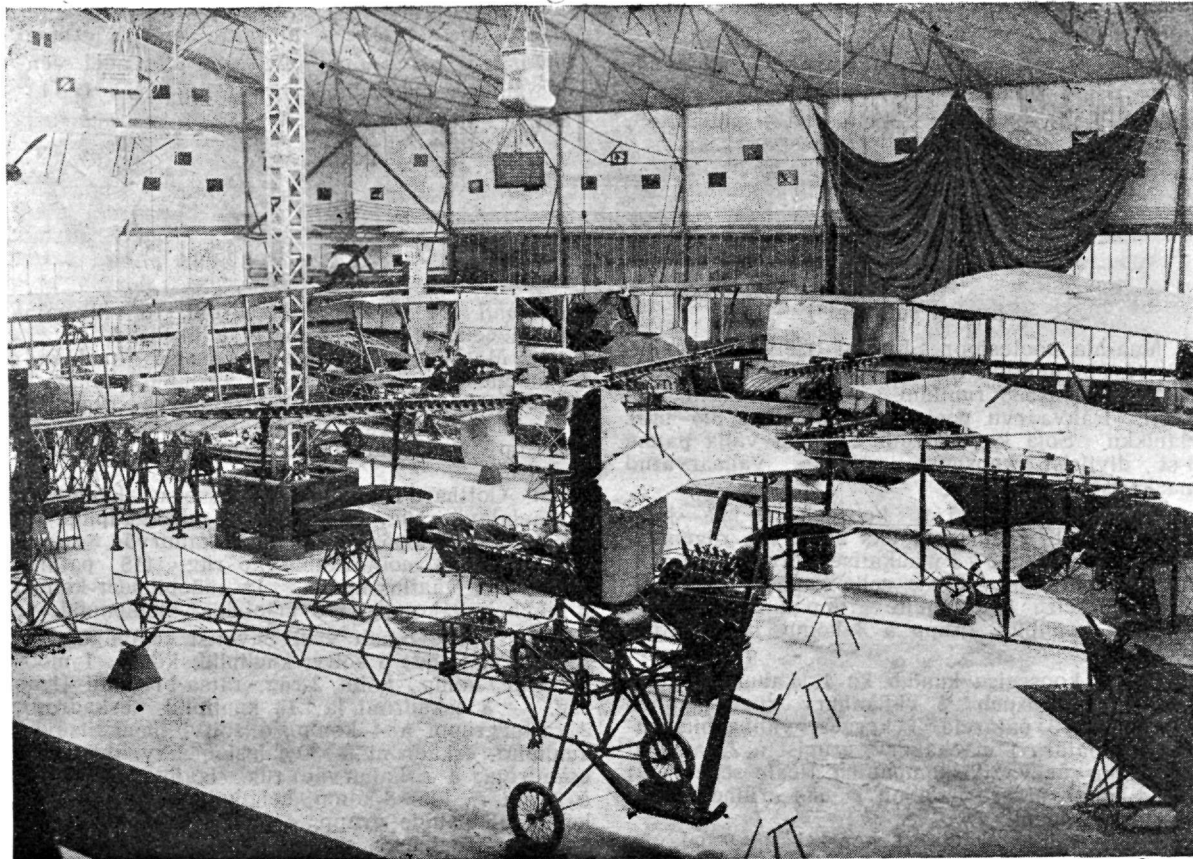
9141. 6. KUNZ, J. L. Gaskrieg und Völkerrecht. Wien, Verl. v. J. Springer, 1927. 83 lk.

9140. 8. SCHLIEFFEN, R. Friedrich der Grosse. 2-te Auflage. Berlin, Mittler u. S., 1927. 124 lk. skeemidega.

9123. 6. Flugzeugnavigation und Luftverkehr. Dresden, Verl. v. H. Hörisch, 1927.

9117. 93. КОТЛЯРЕВСКИЙ, С. А. СССР и союзные республики. Москва, Госиздат. 139 lk.

Prantsuse lennuasjanduse muuseum.

Muuseumi üldvaade.

Prantsuse lennuasjanduse muuseum asutati 1918. a. Muuseum on lennuasjanduse tehnilis-valitsuse osakond ja allub lennuasjanduse ja õhutranspordi alamsekretariaadile.

Publikule vaatlemiseks avati muuseum sõjaväe lennuasjanduse hoones Chalais Meudonis (15 min. sõit Pariisist), 23. novembril 1921. a. Väljapanekute hoone pikkus on 80, kõrgus — 16 ja laius — 40 meetrit.

Muuseumis leidub suur kogu igasuguseid ajaloolisi lennuvahendeid. Nii on siin rikkalik kogu lennukite, õhulaevade ja õhupallide mudelid, lennumootoreid, hulk ajaloolisi dokumente, gravüüre, käsikirju, jooniseid jne., mis lennuasjandust käsitavad, igasugu lennuvahendite instrumente, aerofoto- ja raadioaparaate jne.

Ajaloolisi lennukeid (originaale) on üle 20, milledest nimetamisväärt: Demoiselle'i „Santos Dumont“ (1908. a.), Fabre'i esimene veelennuk (1910. a.), Vuid monoplaan (1905/06. a.), Duperdussin'i monoplaan (millega juba 1913. a. saavutati 200-klm. tunnikiiirus), üks esimesi Nieuport'i lennukeid (1910. a.), üks esimesi veelennukeid „F. B. A.“ (1912. a.), üks venn. Wright'ide lennuk (1910. a.), kaks „Farman'i“ lennukit, üks Chanute'i plaaner (1901. a.), Massat Biot' lennuk (1879. kuni 1880. a.) ja teisi.

Selle järele on rida sõjalennukeid, mida sõdivad riigid Ilmasõjas tarvitasid, nagu Prantsuse: „Breguet“, „Nieuport“, „Morane“,

„Spad“, „Caudron“ ja „Voisin“; Saksa — „Fokker“ ja „Junkers“; Inglise — „De Havilland“ ja „B. E.“; Ühisriikide — „Leperre“ ja teisi.

On olemas ka järgmiste ajalooliste õhulaevade originaalid: Renard'i ja Krebs'i „La France“ (1884. a.), „Santos Dumont“ (1901. a.), „Lebandy“ (1902. a.), „Zodiac“ (1906. a.), üks zepeliin ja teisi.

Langevarjudest on originaalid: Godard'i (1850. a.) ja proua Poitevin'i (1851. a.).

Eriti suur on lennumootorite kogu. Siin on neid esitatud üle 120 tüübi, mis annavad kujuka ülevaate lennumootorite arengust 1904. a. kuni 1926. a.

Muuseumis olevad lennukite mudelid vastavad algupäranditele, nagu 1:10, õhulaevade mudelid — 1:50, õhupallide mudelid — 1:25 ja 1:20.

Peale eelmainitute on veel muuseumis järgmised ajaloolised lennuvahendid: kolonel Renard'i õppeleennuk, Ponton d'Amecourt'i (1863. a.), Penaud'i (1872. a.), Tatin'i (1872.—79. a.), Marey ja teiste lennukite originaalmudelid, hukkunud Blanchard'i õhupallitükid (1784. a.), albumid 18. sajandist Meusrier' õhupalli-dirishaabli (1785.a.) ja Conté esimese sõjaväe õhupalli (1794. a.) kohta.

Käesoleva lühikese ülevaate on kirjutanud „Sõdurile“ muuseumi juhatus ülesandel lennuasjanduse eriteadlane hra Charles Dollfus.

Sõjaväelisi teateid.

Shveitsi sõjavägi*).

Maa-ala poolest on Shveitsi (Helvetsia) vabariik 41.000 ruutklm. (Eesti — 47.538 rtklm.), seega on Shveitsi 6.538 ruutklm. võrra väiksem kui Eesti. Rahvaarvu poolest on Shveitsis 3¼ milj. elanikku. Sõja korral võib Shveitsi välja panna 6-st diviisist koosneva sõjaväe, väljaarvatud maakaitsesuksused.

Shveitsi diviis koosneb 2 jala- ja 1 mäejalaväe brigaadist, igüks 2 jalaväe rügementi à 3 patl., ning 2—3 maakaitsesjalaväe rügementi à 2 pataljoni. Peale selle kuuluvad veel diviisi koosseisu 1 dragunite grupp à 2 eskadroni, 1 sõitev kuulipild. grupp à 3 komp. ja 2 ratturkompaniid.

Diviisi koosseisu kuulub ka 1 kahurväe brigaad, mis koosneb: 2 välikahurv. rüg., igüks 2 grupp à 3 patareid, 1 kergest välihaubitsgruppi à 2 patar., 1 mäekahurv. gruppi à 2 patareid ja 1 kahurväe vaatluskompaniist. Peale selle veel: üks 4-komp. pioneerpataljon ja üks eriline pontoneeride kompanii.

Seega kuuluvad diviisi koosseisu: 9 jalaväe

*) Shveitsi sõjaväe „Ordre de Bataille“ (8. väljaande) andmeil.

rügementi (24 patal.), 2 eskadroni, 16 väljapatareid ja eelnimetatud inseneriväe üksused.

St. Maurice'i kindluse koosseisu kuuluvad: 1 mäejalaväe rügement, 2 kindluse-kahurväe grupp (5 kompaniid), 1 mootorkahurväe rügement à 2 grupp (igüks 2 patareid), 1 kahurväe vaatluskomp., 1 mäepioneeride komp. ja 1 mäetelegr. kompanii.

St. Gotthard'i kindluse koosseisu kuuluvad: 2 mäejalaväe rüg. (5 komp.), 2 mäekuulipildujate grupp à 3 kompaniid, 3 kindl.-kahurväe grupp (10 komp.), 3 mootorkahurväe rüg. (15 patar.), 1 kahurv. vaatluskomp., 1 mäepioneer-komp., 2 mäehelgih.-komp. ja 5 mäetelegr.-kompaniid.

Peale selle omab veel Shveitsi sõjavägi erilised väeüksused: 6 sõitv. kuulipild. komp., 1 mootorratur. komp., kolm 2-rüg. ratsa-brigaadi (igas rüg. — 3 eskadroni ja 1 kuulipild. eskadron), 3 ratturgrupp à 4 komp., 6 sõitv. maakaitsesjalaväe kuulipild. eskadroni ja 30 jalgsi maakv. dragunite eskadroni, 4 r.-kahurväe rüg. igüks 3 grupp à 2 patar., üks 3-komp. helgiheitgrupp, üks 3-komp. õhupallide grupp, 4 telegr. kompaniid, üks 3-komp. sädetelegr. grupp, 6 maakv. pioneerpatl. à 3 komp., 6 pontoneerkomp., üks 6-komp. minnõõrgrupp, 5 lennusalga à 6 kompaniid, ühes aerofoto- ja lennupargi allüksustega.

Mootorkahurväe- ja raskekahurväe-rügementid omavad 12- ja 15-cm. raskeid välihaubitsaid ning 12-cm. suurtükke.

Seega oleks kogu Shveitsi sõjaväe koosseis järgmine: 147 jalaväe pataljoni, 24 ratturkompaniid, 72 eskadroni (incl. 30 jalgsi-esk.), 101 kerget kahurpatareid (incl. 5 mootorpatar, 7,5-cm. kahuritega), 30 rasket patareid (incl. 14 r.-mootorpatareid), 15 kindl.-kahurväe kompaniid, 30 lennukompaniid, 3 õhupalli-komp., 26 telegr.- ja säde-telegr.-kompaniid ja 56 pioneer- ja pontoneer-kompaniid.

E. Ms.

Kindral Sheligovsky erusse.

Endine Poola sõjaminister ja pärasine sõjavägede inspektor kindral L. Sheligovsky vabastati presidendi dekreediga sõjaväeteenistusest ja arvati erusse. Vabastamise põhjuseks oli asjaolu, et kindral Sheligovsky sai 61 aastat vanaks, milline vanadusemäär on Poola seadusandlusega määratud sõjaväes teenivate kindralite maksimaalseks vanaduseks.

Kindral L. Sheligovsky on endine Vene tsaariaegse sõjaväe alampolkovnik. Pärast revolutsiooni läks ta üle 1. Poola korpuse, mille ülemaks oli kindral Dovbor-Musnitski. Kui sakslased tähendatud korpusest relvad ära võtsid, juhatas Sheligovsky „valgete“ „Vabatahtlikus armees“ Poola väeosi ja 1919. a. tõi need väeosad Poolasse.

Laialdase populaarsuse Poola rahva hulgas võitis kindral Sheligovsky Vilno okupeerimisega ja selle ühendamisega Poolaga.

J.

Läti lennுவäe kaotused.

Läti sõjaväelendur seersant Vistutsi hukkamine s. a. augustikuu teisel poolel oli üksteistkümmes lennukatastroof Läti lennுவäes ja seersant Vistuts neljateistkümmes ohver lendurite hulgast.

Lennuõnnetuste puhul on senini hukkunud järgmised lendurid: kapten Bitte, van. leitn. Kraulis, leitnandid Skrastin, Sporin, Blauber, Sievert ja Rulle, mehaanik Sabul, seersandid Abram, Bachmann, Bemchen, Kaire, Lumberg ja Vistuts. Haigusse surid: kapten Sturan, leitnandid Rimscha ja Vassiljev ning 1920. a. uppus lendur-leitnant Puschkel. Nii on Läti lennுவägi oma tegevusaja jooksul kaotanud 18 sõjaväelendurit. Juurdlused on kindlaks teinud, et suurema osa lennukatastroofide põhjuseks on olnud saatuslik „kiiruse kaotus“, kuna mootoririkked on ainult üksikutele õnnetustele põhjustanud. Kuna val-

dav enamus hukkunuist on noored ja katastroofid on juhtunud vanatüübilistelt masinatelt uutele, kiiretele masinatele üle minnes, arvavad mõned asjatundjad Lätis, et rohke lennuõnnetuste arv on noorte lendurite liigulguse tagajärg.

J.

Ühisriigid relvastuvad.

Merejõudude konverentsi nurjamineku järele on P.-Ameerika Ühisriigid asunud sõjalaevastiku ja lennுவäe hoogsale suurendamisele. Kuni Genfi väevähenduskonverentsini püüdis president Coolidge kõigi abinõudega takistada sõjalaevastiku suurendamise kava vastuvõtmist saadikute-kongressil. Nüüd aga esitab ta kongressile kava, anda mereministeeriumile volitus uute ristlejate ja veealuste paatide ehitamiseks, ilma et seejuures kindlaks määrataks ehitavate laevade arv. See tähendab mereministeeriumile vabade käte jätmist merejõudude suurendamisel.

Riigi tuleva aasta eelarve on relvastuseks määratud summade tõttu tunduvalt suurenenud ja ulatab nüüd 3.316.000.000 dollarini (1.260.080.000.000 E. marka!). Relvastuskuludest läheb lõviosa sõjalaevastiku suurendamiseks. Õhulaevastiku ehitamise kava järele ehitatakse viie aasta jooksul 1000 hidroplani merelennuväele ja 1800 aeroplani maalennuväele. Kulude suurenemise tõttu ei ole teostatav kavatsed üldine riigimaksude alandamine.

J.

Tannenbergi lahingu mälestussammas.

Hiljuti avati Hohensteinis, Ida-Preisimaal, mälestussammas Tannenbergi lahingu mälestuseks.

E. Ms.

Inglise armee sügismanöövrid.

Inglise armee k. a. sügismanöövritel kasutatakse vaid motoriseeritud väeüksusi; nagu kergete ja raskeid tanke, soomusautosid, motoriseeritud kahurpatareid, kuulipilduja- ja miinipildujaüksusi. Luureteenistust peetakse ainult lennukite abil, kuna pommituslennukite ülesandeks on tähtsamate eluliste tsentrumite, sõjaväeliste depoode ja asutuste pommitamine, muu seas ka gaasipommide abil. Löökosadena tegutsevad ainult tankid, milledele veoautod jalaväelastega järgnevad. Neil manöövritel ei nähta ühtki sõjaväelast jalatatult ega ratsa.

Nende manöövrite tulemuste järele võib huvitavaid järeldusi teha sõjavägede motoriseerimise alal.

E. Ms.

Ametlikke teateid.

Sõjaministri käsukiri Nr. 367.

Tallinnas, 25. augustil 1927. a.
(Kindralstaap.)

§ 1.

Minu käsukirjaga nr. 253 s. a. ellukutsutud sõjalise õppuse instruktorite kursused lõpetasid edukalt järgmised ohvitserid, reserv-ohvitserid õpetajad ja kaitseliidu instruktorid, nagu allpool toodud nimekirjas tähendatud:

A. Kaitseväe tegelikus teenistuses olevad ohvitserid.

1. Kapten Mart HABER. S. Ü. õppeasut. — Hästi.

2. Kapten Eduard SAAR. Sakala jal. rüg. — Rahuldav.
3. Leitnant Theodor BOCK. 2. div. õppekomp. Rahuldav.
4. Leitnant Johannes AMBOS. S. Ü. õppeasut. Rahuldav.
5. Leitnant Johannes KOORT. Sakala jal. rüg. Hästi.
6. Leitnant Voldemar KÖHLER. S. Ü. õppeasut. — Rah.
7. Leitnant Frits LEPP. 2. div. suurt. — Hästi.
8. Leitnant Osvald ROSENTHAL. 1. jal. rüg. Hästi.

9. Leitnant August TARS. S. Ü. õppeasut. — Rahuldav.
10. Leitnant Julius UDDE. 2. jal. rüg. — Rah.
11. N.-leitnant Karl KOLBERG. Auto-tank. div. Rahuldav.
12. N.-leitnant Paul KOMMUSAAR. Auto-tank. div. — Rahuldav.
13. N.-leitnant Alfred REBANE. 1. soomusr. rüg. — Rahuldav.
- B. Reserv-ohvitserid õpetajad.
14. Res. al.-kapt. Karl WERWOLT. Põltsam. ühisg. — Hästi.
15. Res. leitnant Mihail MIKK. Kuresaare 1. algk. Hästi.
16. Res. leitnant Kristjan NEUMANN. Nissi algja täiendusk. — Rahuldav.
17. Res. lipnik Voldemar GRIMM. Tõrva ühisgüm. — Rahuldav.
18. Res. lipnik Arnold MARTINSON. Jõgeva 6-kl. algk. — Hästi.
19. Res. lipnik Adolf TOOM. Harjum. tag. õp. Rahuldav.
- D. Kaitseliidu instruktorigid.
20. Kapten Gustav HANGO. Kaitseliidust. — Rahuldav.
21. Kapten Karl LIND. Kaitseliidust. — Rahuldav.
22. Kapten Eduard REITKAM. Kaitseliidust. — Rahuldav.
23. Leitnant Hans INGERMANN. Kaitseliidust. Hästi.
24. Leitnant Johan KASE. Kaitseliidust. — Rahuldav.
25. Leitnant Ludvig TRIIK. Kaitseliidust. — Rahuldav.
26. N.-leitn. Osvald ILVES. Kaitseliidust. — Rah.
27. Lipnik Paul ONNO. Kaitseliidust. — Rah.
28. Lipnik Nikolai KÜTT. Kaitseliidust. — Rah.
29. Lipnik Georg SOODEN. Kaitseliidust. — Rah.

§ 2.

Järgmised ohvitserid, reserv-ohvitserid õpetajad ja instruktorigid, kes olid komandeeritud sõjalise õppuse instruktorige kursustele, lugeda kursused mitte lõpetanuks.

A. Kaitseväge tegelikus teenistuses olevad ohvitserid.

1. Kapten Valter BERGMANN, 7. jal. rügem.
2. Leitnant Johannes LOOTSMANN, 2 div. suurtükiv.
3. Leitnant Viktor TOOM, 2. div. suurtükiv.
4. Leitnant Roman TSERNITSKI, 1. div. suurtükiv.
5. Leitnant Konstantin PÄRDI, 6. jal. rüg.
6. N.-leitn. Kristjan KUTSAR, 3. div. suurtükiv.

B. Reserv-ohvitserid õpetajad.

7. Res. leitnant Jüri KEERD, Võru poegl. güm.
8. Res. lipnik Eduard LUKATS, Võru tütarl. güm.

D. Kaitseliidu instruktorigid.

9. Lipnik Nikolai SIDLOVSKI, kaitseliidust.

§ 3.

Käesoleva käsukirja § 1. nimetatud sõjalise õppuse instruktorige kursused lõpetanud ohvitserid, reserv-ohvitserid ja kaitseliidu instruktorigid, kinnitan sõjalise õppuse instruktorige kutsesse.

§ 4.

Kindralstaabi ülemal sõjaliste õppuste instruktorige kursustele komandeeritud ohvitserid, reserv-ohvitserid õpetajad ja kaitseliidu instruktorigid komandeerida tagasi oma teenistuskohadesse.

N. Reek,

Kindralstaabi kindral-majoor,
Sõjaminister.

Piirivalve elu.

Piirivalve Narva jaoskonna üleajateenijate kogu tegevusest.

Piirivalve Narva jaoskonna üleajateenijate kogu algas oma tegevust 15. mail 1927. a. vastavalt valitsuse ülema poolt kinnitatud põhikirjale. Kogu tegevliikmeteks on kõik allohvitserid kordoni ülemad, kuna toetajateks liigetakse võetakse vastu üldkoosolekul kõik piirivalves teenivad üleajateenijad, kes selleks sooviavaldustega esinevad.

Nendel kogudel tuleb tegutseda palju raske-tingimustes kui väeosade üleajateenijate kogudel, sest piirivalvurid oma teenistuse tõttu on laiali paisatud ja nende kokkutulemine on raske ja tülikas, sagedasti isegi võimatu. Kuid vaatamata kõigi nende raskuste peale on kogu siiski selle lühikese aja jooksul suure töö ära teinud.

Oma esimesel peakoosolekul valiti kogu esimeheks v.-allohv. V. Aus, sekretäriks sv.-amet. as. O. Sillart, esimehe abiks, kes ühtlasi ka laekahoidja on, veltveebel R. Ausmann. Peale selle moodustati veel spordi- ja meelelahutuskomisjon.

Kogu oma energilise juhatuse algatusel on selle aja jooksul korraldanud rea võistlusi.

Esimene peeti 7. juulil — jaoskonna omavahe-line jalgrattasõidu võistlus, 25 klm. peale, täies rakkmes. Osa võtsid 11 piirivalvurit, kusjuures esimeseks kohale tuli ja seega ka esimese auhinna omas kapr. A. Koolmann (N.-Jõesuu rajoon).

Esimese auhinna annetasid võistluste jaoks jaoskonna ohvitserid.

Teine võistlus korraldati jaoskonna ülema algatusel, kusjuures auhindad jaoskonna ülema poolt anti ja nimelt puhkuse näol.

Võistlus oli 16 klm. kiirrännak, vahtkonna rakmetes. Osa võtsid 13 piirivalvurit.

Esimeseks tuli kohale ja võitis esimese auhinna, 2 nädalat puhkust, kapr. R. Arp (N.-Jõesuu rajoon).

Kolmas võistlus korraldati kaitseliidu Narva maleva ja piirivalve Narva jaoskonna vahel 21. aug. — jalgrattasõidu võistlus 25 klm. peale spordiülikonnas. Marshruut oli Jaani eeslinnast Oudova maanteed mööda Ust-Tsernova küalani ja tagasi. Osa võtjaid oli 12.

Esimeseks tuli kohale ja omas esimese auhinna — marmor-lauakella — kaitseliitlane Pent.

Lähemas tulevikus kavatses kogu korraldada laskevõistlused vintpüssidest.

Peale võistluste korraldamise on kogu jõudumööda muretsenud enesele spordiabinõusid.

Oma liigete majandusliku seisukorra eest hoolitsemiseks on asutatud laenukassa, kust tarbekorral liikmed ajutist toetust laenu näol võivad saada.

Kapitali saadakse igakuuliste kinnipidamiste teel igalt tegevliikmelt.

Praegu kogul oma ruume ei ole ja ta asub jaoskonna kantselei juures. Edaspidi aga loodab kogu juhatus omale ka vastavad ruumid leida.

Juba enne kogu tegevuse algust asutati jaoskonna ülema kol-leitnant Scherveli algatusel oma raamatukogu.

Raamatukogus on olemas kõik uuem Eesti kir-

jandus ja raamatuid tarvitatakse väga palju. On ju raamat püürivalvuri üksluises elus, iseäranis kordoonides, mis asuvad kaugel igasugustest asulatest, ainus meelelahutusabinõu.

Praegu on raamatukogus ligi 800 köidet umbes 150.000 marga väärtuses.

O. N.

Sport kaitseväes.

1. diviisi väeosadevahelised kergejõustiku võistlused.

2., 3. ja 4. augustil s. a. peeti Narva garnisoni spordikomisjoni korraldusel diviisi väeosadevahelisi kergejõustiku võistlusi Narva linna spordiväljal. Võistlustest osavõtmiseks oli üles annud kogukas pere kaitseväelasi, mis eelmistest aastatest palju suurem. Võistlused avas diviisi ülema abi kolonel Marder, tervitades sportlasi, tuletas ta meelde ja kriipsutas alla kehalise kasvatuse tähtsust nii kaitseväelisel, kui ka riiklisest seisukohast. Võistlused peeti kolmes klassis — A, B ja üldklassis. Tagajärjed olid järgmised:

100 m. jooks A kl. — osavõtjaid 10.
1) N. a. o. Paal, Rudolf, soomusrongide rüg. — aeg 12,0 (vahejooksus 11,7, uus diviisi rekord).
2) N. leitn. Johanson, Peeter, soomusr. rüg. — aeg 12,1.
3) Veltv. Kukk, Karl, 1. jalgv. rüg. — aeg 12,6.

100 m. jooks B kl. — osavõtjaid 20.
1) Rms Võrgi, Alfred, 1. jalgv. rüg. — aeg 12,5.
2) Rms Shashkin, Hugo, 1. jalgv. rüg. — aeg 12,5.
3) Rms Voorimees, Vladimir, 1. jalgv. rüg. — aeg 12,6.

400 m. jooks A kl. — osavõtjaid 13.
1) N. leitn. Johanson, Peeter, soomusr. rüg. — aeg 57,2.
2) N. a. o. Paal, Rudolf, soomusr. rüg. — aeg 57,7.
3) Rms Vitsut, Konst., 1. jalgv. rüg. — aeg 58,4.

400 m. jooks B kl. — osavõtjaid 16.
1) Rms Võrgi, Alfred, 1. jalgv. rüg. — aeg 57,3.
2) Kpr. Pärt, Jaan, soomusrong. rüg. — aeg 57,8.
3) N. a. o. Lindvers, Johann, 5. jalgv. rüg. — aeg 57,9.

1000 m. jooks A kl. — osavõtjaid 5.
1) Rms Vitsut, Konstantin — 1. jalgv. rüg. — aeg 2:48,9.
2) N. a. o. Kask, Al-der, 1. jalgv. rüg. — aeg 2:51,4.
3) Rms Shashkin, Hugo, 1. jalgv. rüg. — aeg 2:55,0.

1000 m. jooks B kl. — osavõtjaid 16.
1) Rms Marschalov, Al-der, 5. jalgv. rüg. — aeg 2:54,5.
2) Rms Erin, Johannes, 1. jalgv. rüg. — aeg 2:54,9.
3) Rms Sepp, Albert, õppekomp. — aeg 2:55,2.

5000 m. jooks A kl. — osavõtjaid 8.
1) N. a. o. Kask, Al-der, 1. jalgv. rüg. — aeg 16:49,5.
2) Rms Archipov, Nikolai, 1. jalgv. rüg. — aeg 17:13,6.
3) Rms Lakk, Taavet, soomusr. rüg. — aeg 17:26,8.

5000 m. jooks B kl. — osavõtjaid 15.
1) Rms Haus, Rudolf, 1. jalgv. rüg. — aeg 17:55,5.
2) Rms Erin, Johannes, 1. jalgv. rüg. — aeg

17:58,5.
3) Rms Sepp, Albert, õppekomp. — aeg 18:04,5.

110 m. tõkkejooks A kl. — osavõtjaid 4.
1) V. a. o. Neero, August, 1. jalgv. rüg. — aeg 22,0.
2) Veltv. Kauküll, Valter, 1. jalgv. rüg. — aeg 22,6.

110 m. tõkkejooks B kl. — osavõtjaid 7.
1) Noor Anton, Osvald, õppekomp. — aeg 19,2.
2) Rms Müür, Villem, õppekomp. — aeg 20,2.
3) N. a. o. Koop, Verner, õppekomp. — aeg 20,4.

200 m. takistusjooks — osavõtjaid 15.
1) N. a. o. Seier, Evald, õppekomp. — aeg 1:16,0.
2) Rms Vitsut, Konstantin, 1. jalgv. rüg., — aeg 1:16,9.
3) Rms Viitung, Aug., 1. jalgv. rüg. — aeg 1:17,2.
4) N. a. o. Kask, Al-der, 1. jalgv. rüg. — aeg 1:17,8.

Orienteerimise jooks — osavõtjaid 9.
1) Rms Viitung, August, 1. jalgv. rüg.
2) N. leitn. Valdmann, Martin, 5. jalgv. rüg.
3) Rms Kiiver, Arnold, õppekomp.
4) N. a. o. Piira, Richard, õppekomp.

Teatejooks 5×800 — osavõtjaid 4 meeskonda.
1) 1. jalgv. rügem. meeskond, koosseisus: 1) N. a. o. Kask, Al-der.
2) Rms Vitsut, Konstantin.
3) Rms Võrgi, Alfred.
4) Rms Archipov, Nikolai ja 5) Rms Shashkin, Hugo — aeg 11:30,2.
2) 5. jalgv. rüg. meeskond — aeg 11:38,5.
3) Soomusr. rüg. meeskond.

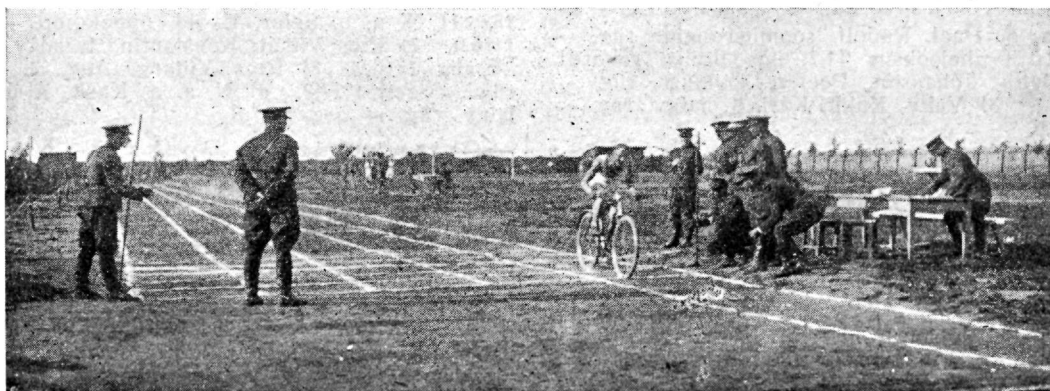
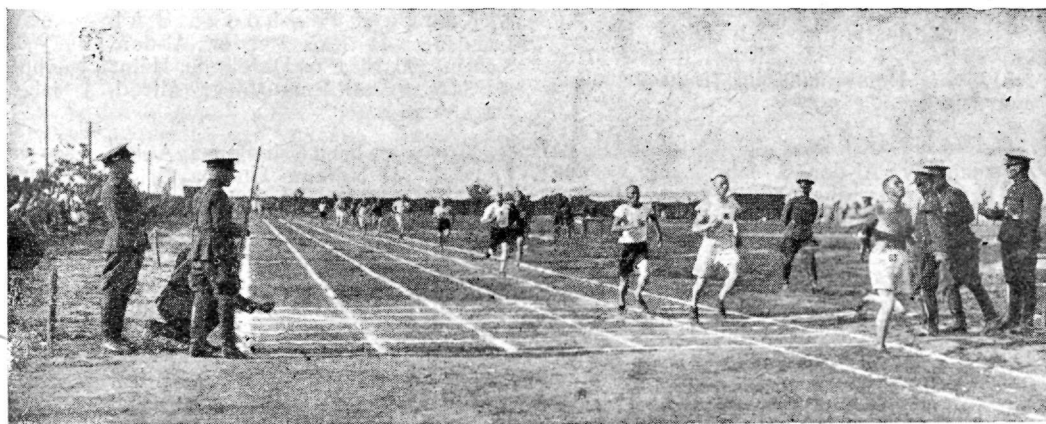
Kaugushüpe hooga A kl. — osavõtjaid 9.
1) N. a. o. Paal, Rud., soomusr. rüg. — 5,74 m.
2) N. leitn. Uuetoa, Erich, soomusr. rüg. — 5,73 m.
3) V. a. o. Leies, Theodor, div. srtkv. — 5,68.

Kaugushüpe hooga B kl. — osavõtjaid 18.
1) Rms Verder, Al-der, div. srtkv. — 5,69 m.
2) N. a. o. Oldekopp, Heinrich, õppekomp. — 5,60 m.
3) Rms Võrgi, Alfred, 1. jalgv. rüg. — 5,53 m.

Kõrgushüpe hooga A kl. — osavõtjaid 7.
1) N. leitn. Uuetoa, Erich — 1,60 m.
2) N. a. o. Oldekopp, Heinrich — 1,55 m.
3) V. a. o. Kriinal, Ernst, 1. jalgv. rüg. — 1,50 m.

Kõrgushüpe hooga B kl. — osavõtjaid 10.
1) N. a. o. Koop, Verner — 1,58 m. (uus div. rek.).
2) Noor Härman, Konstant., soomusr. rüg. — 1,52.
3) Rms Verder, Al-der — 1,50.

Kolmikhüpe hooga A kl. — osavõtjaid 6.
1) N. leitn. Reinveg, Elmar, div. srtkv. — 12,08 m.
2) N. leitn. Uuetoa, Erich — 11,53 m.
3) N. a. o. Paal, Rudolf — 11,20 m.

I. diviisi väeosadevahelised võistlused 2. — 4. VIII. 27 a.*10 klm. jalgrattasõidu-võistluse start.**10 klm. jalgrattasõidu-võistluse 1. kohale tuleja.**1000 m finish.*

Kolmikhüpe hooga B kl. — osavõtjaid 8. 1) Rms Verder, Al-der — 11.66 m. 2) N. a. o. Kuusberg, Paul, div. strkv. — 11.07. 3) Kpr. Treiberg, Arthur, div. strkv. — 11.03

Teivashüpe A kl. — osavõtjaid 5. 1) V. a. o. Leies, Theodor — 2.91 m. 2) N. a. o. Kärsin, Robert, soomusr. rüg. — 2.80. 3) N. leitn. Kommussar, Otto, 1. jalgv. rüg. — 2.70.

Teivashüpe B kl. — osavõtj. 5. 1) N. a. o. Oldekopp, Heinrich — 2.94. 2) Rms Koel, Anton, 1. jalgv. rüg. — 2.50. 3) Rms Tarasov, Boris — 2.40.

Teivaskaugehüpe rakmetes — osavõtjaid 15. 1) Noor Anton, Osvald — 5.76. 2) N. a. o. Kärsin, Robert — 5.73. 3) N. a. o. Oldekopp, Heinrich — 5.69.

Kuulitõuge A kl. — osavõtjaid 4. 1) V. a. o. Toomepuu, Joh., soomusr. rüg. — 10.69. 2) V. a. o. Arm, Al-der, soomusr. rüg. — 10.65. 3) N.-leitn. Annus, Otto, soomusr. rüg. — 10.62.

Kuulitõuge B kl. — osavõtjaid 13. 1) Rms Verder, Al-der — 11.63 (uus div. rek.). 2) Rms Krimm, Joh., 1. jalgv. rüg. — 11.21. 3) S. v. a. o. Kost, Paul, 1. jalgv. rüg. — 10.46.

Ketas A kl. — osavõtjaid 5. 1) V. a. o. Toomepuu, Joh. — 37.30 (uus div. rek.). 2) Rms Verder, Al-der — 36.95. 3) V. a. o. Grünvald, Eduard, 1. jalgv. rüg. — 31.99.

Ketas B kl. — osavõtjaid 13. 1) Noor Anton, Osvald — 33.40 (uus div. rek.). 2) N. a. o. Poltsinas, Eduard, div. strkv. — 32.18. 3) N. a. o. Metsapihk, Martin, 5. jalgv. rüg. — 30.90.

Oda A kl. — osavõtjaid 8. 1) Rms Verder, Al-der — 50.89. 2) N. a. o. Paal, Rudolf — 47.88. 3) N.-leitn. Kommussar, Otto — 42.93.

Oda B kl. — osavõtjaid 11. 1) N. a. o. Kuusberg, Paul, div. strkv. — 49.90. 2) Noor Anton, Osvald — 48.94. 3) Rms Papp, August, 5. jalgv. rüg. — 39.01.

Granaadi kaugusviske — osavõtjaid 16. 1) Rms Kruusbart, Julius, soomusr. rüg. — 63.05. 2) N. a. o. Paal, Rudolf — 61.53. 3) N. a. o. Arm, Al-der, soomusr. rüg. — 56.97.

Granaadi märkviske — 27. 1) Rms Namm, Bernhard, õppekomp. — 8 silma. 2) Leitn. Puusepp, Osvald, 1. jalgv. rüg. — 7 s. 3) Noor Anton, Osvald, õppekomp. — 7 s.

100 m. ujumine A kl. — osavõtj. 5. 1) Velsker Mikk, Heinrich, div. strkv. — 1:38,8. 2) N. a. o. Lueder, Verner, õppekomp. — 2:10,0. 3) N.-leitn. Peiker, Joh., soomusr. rüg. — 2:31.

100 m. ujumine B kl. — osavõtj. 13. 1) Rms Lootus, Arnold, 5. jalgv. rüg. — 1:54,8. 2) Rms Karro, Richard, div. strkv. — 2:0,5. 3) Rms Biilov, Martin, õppekomp. — 2:2,9.

Sv. seitsmევõistlus — osavõtj. 9. 1) Noor Anton, Osvald, õppekomp. 2) V. a. o. Leies, Theodor, div. strkv. 3) Rms Tambik, Adolf, 1. jalgv. rüg.

Sv. kolmევõistlus — osavõtj. 14. 1) V. a. o. Toomepuu, Joh., soomusr. rüg. — 24 p. 2) Noor Böckler, Hugo, soomusr. rüg. — 24 p.

3) N. a. o. Oldekopp, Heinrich — 22 p. 4) Noor Anton, Osvald — 22 p.

Jalgratta kahevõistlus — osavõtjaid 6. 1) Veltv. Kullamaa, Konstantin, 5. jalgväe rüg. 2) V. a. o. Neero, August, 1. jalgv. rüg.

Jalgpallivõistluses tuli esimesele kohale 1. jalgv. rüg. meeskond, omandades käesoleval aastal diviisi väeosadevahelise meistri nime.

Punkte omasid väeosad järgmiselt:

- 1) 1. jalgväe rügement — 70 p.
- 2) 1. Soomusrongide rüg. — 56 p.
- 3) Õppekompanii — 51 p.
- 4) Div. suurtükivägi — 40 p.
- 5) 5. jalgv. rüg. — 20 p.

Võistluste lõpul annetati kahele esimesele kohalõtulejale hinnalised auhinnad.

Üldiselt võib võistlusi hästi kordalainuks lugeda. L—r.

Eesti kirjanduse bibliograafiline ülevaade.

Bernhard Linde.

1) Albert Kivikas. Miniatüürid. Kirjastus „Loodus“, Tartus, 1926. a. 102 lhk., hind 150 marka.

Kohati päris huvitav raamat, mis sisaldab varem peaaesjalikult „Loomingus“ ilmunud kilde, muinasjutte ja mõistukõnesid elust, milles autor paiguti muutub küll veidi liigsõnaliseks, kuhjates oma lause sõnade liiglihasse, kuna mõte kipub jääma liiga kohaltammuvaks. Tundub selgesti, et autori peavõimimine on siiski reaalelu kaines käsitamises. Aga kahtlemata pakub see raamat neile, kes armastavad sõnamängu romantiliselt kohisevaid kevadvoolu, omapärast naudingut, kuigi analüseeriv nõudlikkus ei taha paljugagi leppida.

2) Georg Bernard Shav. Kogunud August Härms. „Sõnavara“ kirjastus, Tartus, 1927. a. 184 lhk., hind 200 marka.

Sisaldab mõtteteri selle inglise ilmakuulsusega kirjaniku mitmeist teosist igasuguste elunähiste kohta, nagu abielu jne. puhul. Shav on just selles mõttes kõige rikkalikum allikas, kelle väsimata vaim on annud igas teoses rikkalikus külluses teravaid ja tabavaid ütelsusi, mis nii sobivad tsitaatide armastajaile. Neile on see tühjendamatu küllussarv, millest võib ammutada igal ajal ja igal puhul.

Vormi- ja erariiete rütsep

Joh. Vahter

valmistab

vormi- ja erariideid

ajakohaste hindadega. — Töö korralik.

■

Suur Brokusmägi 6-1.

Aga siiski kõige maitserikkam
ja kasulikum on

TEE POPOFF

Müüdaval paremates kauplustes.

Kodanikud!

Nõudke ja farvitage igalpool
meie alles hiljuti väljalastud

I. sorti paberosse

„ABI” - $\frac{20 \text{ tk.}}{25 \text{ mk.}}$

sest et mida suurem nõudmine nende järgi on, seda tähtsam on summa, mis vabandussõja invaliidide ja langesute laste heaks välja maksatakse. Paberosse „Äbi“ valmistatakse väljavalitud ja küpsest Türgi ja Kreeka tubakatest 1926 a. lõikusest.

A.-S.

A. Reier & Ko.

Axel Musso

Tallinn, Pikk tän. 13, kõn. 21-49

Raud- ja teraskaubad, ehitusmaterjal. Inglis, Rootsi, Saksa ja Soome vabrikute tööriistad. Kõõgi, laua, habeme ja taskunoad, kõiksugu käärid, juukselõikamise masinad ja habemeajamise aparätid.

Jahi püssid, revolvriv, automaatsüstolid, laskemoon. Liurauad.

Vahariie ja granitõl.

Vihmakuued

Kalossid

Sukad

Linoleum

Kunstnahk

Vahariie

S. KULL

8. Vana Posti tänav 8.